

ԼՔԵՆԵԱՆ
Pulmonaria

ՆԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 ԱԶԳԱՅԻՆ
 ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՍԵԱԿԱՆ
 35-րդ ՏԱՐԻ
 1905
 ԹԻԻ 5 ԶՈՒՆՊՈՐ 26

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԵՆ
 Մ. ՄԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ
 ԻԶՄԻՐ

M. M. HASGACIAN & Co Smyrna

ԲՈՎ ԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Կրկնակ Հրամաններ	153
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Զարթնում	156
ՎԱՐՈՒԺԱՆ	Շանսլուր	166
Ռ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ	Տերտերին Հարսը [Վերջ]	167
ՇԱՀՆԱԶԱՐ	Կիլիկեան Քրոնիկ	170
Գ. ՊՈՒՊԼԻ	Քաղաքական	173
	Լրաչաղ	176

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Ն. Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՎԱՂԻՆԱԿ

ԻՐԻՍ

Ք.

Կը խնդրուի մեր յողուածագիրներէն իրենց յողուածները գրել
ՆԵՂ Թղթելու եւ անոնց ՄԷԿ էջին վրայ:

ՄԵՐ ՀԱԼԷՊԻ Է ԷՏԻՐՆԷԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

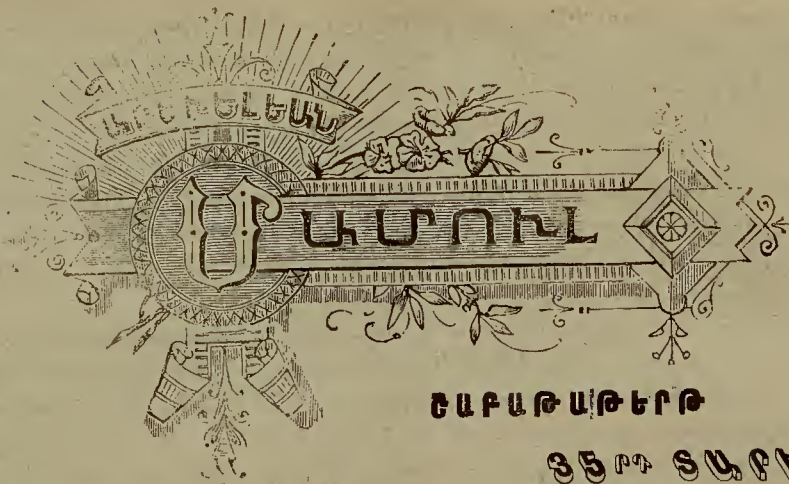
Մեր Հալէպի գործակալութիւնը ստանձնած ըլլալով Մեծ.
Գաբրիէլ Էֆ. Խանճեան, Կ'խնդրուի մեր Մեծ. բաժանորդներէն
յիշեալին զիմեւ բաժանորդագրուելու համար:

Մեր Էաիբնէի գործակալութիւնը ստանձնած ըլլալով Մեծ.
Կարապէտ Էֆ. Համբարձումեան, բաժանորդագրուիլ փափաքողնե-
րէն Կ'խնդրուի զիմեւ յիշեալին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳ.-ՈՐԲԱԵՆԱՄ ԸՆԿ. — Տէր եւ Տիկին Ստեփան Բարունակեան
1/2 օսմ. ոսկի Տիար Ստեփան Աւետիքեանի ամուսնութեան առթիւ:

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ. — Տիար Նաղարէթ Աւագեան 2 օսմ.
ոսկի Տիար Ստեփան Աւետիքեանի ամուսնութեան առթիւ:

ԹԻԻ 5

26 ՅՈՒՆՎԱՐ 1905

ԿՐԿՆԱԿ ՀՐԱՄԱՆՆԵՐ

Թ Ե Ե Ի իրարմէ շատ հեռու, տարբեր եւ անհամաձայն, բայց մին եկեղեցական պետէ մը կ'տրուէր, միւսն եկեղեցական ժողովէ մը կ'հասնի:

Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքը վերջապէս կուսենայ սթափում մը եւ հիմակ կ'տեսնէ թէ Ելեւմտից Տեսուչը չկրնար այլ եւս օգտակար ըլլալ Վանքին եւ կ'հրաժարեցնէ զայն՝ նոյն պաշտօնին կոչելով Եաֆայի Վանքին Տեսուչը:

Իսկ Էջմիածնայ Սինոդը ծխատէր քահանաներու կ'հրամայէ առանց բժշկական վկայագրի ներկայացողներու ամուսնութեան հրաման հաւալ:

Շատ լաւ լուրեր երկուքն ալ, դո՛ւնակութիւն պատճառող եւ սփոփալի:

Մին Երուսաղէմի կուսակցական հոտանքը պիտի դադրեցնէ, կռիւներու եւ ծեծկըռքներու վերջ պիտի տայ եւ Վանքին երկւմտական անորոշ ու անգոյն վիճակը նոր փուլի մը մէջ պիտի դնէ:

Միւսն արմատէն պիտի խլէ ընտանիքներու քայքայումն եւ պազայի ամուսնութիւններն առողջ կառուանի մը չըլայ պիտի հաստատէ . . . :

* *

Եթէ Ղեւոնդ Վրդ. ի հրաժարմամբ ամեն բան կտրգի պիտի մըտնէ, ըսելիք մը չունինք, բայց միթէ տրուած են իրարու վրայ բարդուած վանական հաշիւները, իր անուան արձանագրուած խել մը

կալուածները, Ի՞նչ պիտի ըլլան շինութեան վրայ եղած կարգ մը չէնքերն Պարագանքեր որոնք սերտիւ կապուած են նախորդ Ելեւմտից Տեսչին հետ եւ որոնց լուծմամբ միայն պիտի կրնայ ամեն ինչ Երուսաղէմի մէջ խաղաղութեամբ վերջանալ:

Իսկ եթէ Ելեւմտից Տեսուչը չանսայ Ս. Պատրիարքի հրամանին, կամ ենթադրենք թէ Երուսաղէմի Ս Պատրիարքը փոխէ իր որոշումն եւ յետս կոչէ իր հրաժարեցուցման հրամանն, ի՞նչ կ'խորհի ընել արդեօք Կեդր. Վարչութիւնն եւ ի՞նչ միջոցներու դիմել կը մտադրէ: Ահա մեզի համար ամենէ կարեւորը . . . :

Եւ ապագայի մասին ո՞վ պիտի կրնայ երաշխաւորել թէ այս տեսակ անկանոնութիւններ, զեղծումներ չպիտի պատահին բնաւ եւ թէ իրաւամբ Վանքի ելեւմտից վիճակը բարեօք մատակարարութեամբ մը պիտի ընթանայ, առանց գլխու ցաւ եւ նախատինք մը ըլլալու ամբողջ ազդին եւ առանց անգամ մ'ալ վարկաբեկ ընելու հայ կղերականութիւնը՝ ոչ միայն մեր այլ նաեւ օտարներու առջեւ Կենսական խնդիրներ ու իրողութիւններ, վանական այս տպեղ տաքնապէն քաղելի, զորս մեր Կեդր. Վարչութիւնը մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ պէտք է ընէ, առանց ձգձգումներու եւ քացառաբար քիչ մ'ալ ազդուութեամբ:

* * *

Դառնալով Սինոդի հրամանին, իբր գործնական մտքի տէր մարդիկ, շուտ մը ամեն բան վարդապետն տեսնելու տկարութիւնը կուտենանք, պարզապէս պատրանքներու խաղալիք ըլլալով: Այս չբաւեր՝ կ'պահանջենք որ Պատրիարքարանը Սինոդի որոշումը Թրքահայոցս մէջ եւս տարածէ, կ'ղարմանանք թէ ինչո՞ւ կ'զանդաղի այսպիսի կենսական հրաման մ'անտեսելու եւ փութով զայն գործադրութեան չղներ, երբ արդէն այսպիսի կարեւոր եւ առողջապահիկ որոշում մը շատ ուշ ննացած է մեր մէջ մուտ գտնելու:

Անդիէն կեանքի ապահովագրական ընկերութիւններ, որոնք բնաւ առիթը չեն կորսնցներ, պոռոտ գոյներով իրենց օգտակարութիւնը չեշտելու, յարմար պարագան կ'գտնեն ըսելու որ առանց ապահովագրական քօյիս ունենալու, ամուսնանալու ներկայացող երիտասարդները մերժուին . . . ճշմարիտը գեղեցիկ է գաղափարը, պարզապէս գիւտ մը, 20րդ հորամուտ դարին համար . . . :

Ուրեմն իրենց կեանքն ապահովագրողներն միայն եթէ իրաւունք ունենան ամուսնանալու, մէկ կողմէ Պատրիարքարանն եւ միւս կողմէ Առաջնորդարանները բաւական մեծկակ տարեկան հասոյթի աղբիւր մը պիտի ցամքեցնեն: Անոնց ուրիշ բան չմար ընելիք, եթէ ոչ կամ ապահովագրական ընկերութիւններու հետ ընկերակցիլ եւ կամ առանձինն ընկերութիւն մը կազմել այժմու կեանքի ապահովագրական ընկերութիւններու պայմաններէն աւելի շա-

հաւոր տրամադրութիւններով ու կանոններով, որպէս զի 4-5 ոսկի ամսական առնողն ալ, աղքատն ալ կարող ըլլան ապահովագրական քօղիս մ'ունենալ ի ձեռին՝ ամուսնանալու պարագային ցոյց առլ կարենալու համար իրենց քահանաներուն . . . :

Կ'ցուինք որ երուսողէմի Ելեւմտից Տեսչին հրաժարեցուցման մէջ ապահովագրական ընկերութիւններն նորութիւն մը չունին ըսելիք . . . Կամ ժամանակին չեն մտածած ապահովագրելու համար Ելեւմտից Տեսուչը եւ կարգ մը վարդապետներ՝ փայտի եւ կոռուիի հարուածներու դէմ . . . :

Բայց թողունք ապահովագրական ընկերութիւնները նորութիւններ ստեղծելու եւ տեսներ Թէ Սինոդի որոշումը իրականին մէջ կրնա՞յ գործադրութեան ղրուիլ:

Բացարձակապէս անգործադրելի կ'նկատենք այդ հրամանն, որովհետեւ հրաման մը կամ որոշում մ'ընելէ առաջ պէտք է նկատի առնել թէ կրնա՞յ գիւրութեամբ, ուղղամտութեամբ եւ անաչառութեամբ գործադրուիլ: Դժբաղդաբար Սինոդէ մը կուզայ այդ հրամանն եւ այդ Սինոդի ալ անդամներն՝ աւելորդ է ըսել՝ հեկեղեցականներէ կ'կալմուին եւ ամեն եկեղեցական որոշում միշտ մեծամիտ կ'ըլլայ, միշտ միակողմանի, անխորհուրդ եւ թերի, չըսելու համար սաէպ ծիծաղաշարժ . . . :

Խնդրոյն մէջ ուղղակի եւ բուն իսկ ձայն ունեցողներու կարծիքը կ'անտեսուի, անոնց հաւանութեան նշուլն իսկ, — բան մը որ անկարելի է, — չերեւիր եւ բաւական միամտութիւն կունենանք ծափ զարնելու անիրականալի որոշումի մը առջեւ:

Ի՞նչ կ'խորհին արդեօք մեր բժիշկները:

Մենք չպիտի նիշենք այս տեսակ խնդրոյ մը մէջ ուղիղ ճամբէն չեղող բժի կներու գերը, չպիտի խօսինք զրամի ուժով հաւանական չեղումներու վրայ, այլ պիտի կեդրոնացնենք մեր կարծիքը ուղղամիտ բժիշկներու, պատուաւոր եւ արժանապատուութեան տէր փորձ — բժիշկներու վրայ:

Ի հաստատութիւն Սինոդի որոշման անգործադրելիութեան, իրենց բժշկական վկայապիւրը ստացող բժիշկներու երգումէն հասուած մը միայն յառաջ կ'բերենք հաս . . . :

« Իբր բժիշկ ընտանիքներու մեջ ընդունուելով՝ իմ աջփեսայիս Տեւետէ ինչ որ կ'անցնի հոն, իմ շեգուս յորս պիտի մնայ ինծի վստահուած գաղտնիքներու մասին . . . եւն . . . »

Արդ՝ ի՞նչպէս կրնաւ բժիշկ մը իր Արուեստի գաղտնիքը (Secret professionnel) երեսն հանել՝ հիւանդութեամբ մը տառապող իր յաճախորդին ունեցած գաղտնի հիւանդութեան մասին տեղեկագիր մը տալով:

Հետեւապէս կամ բժիշկները պէտք է ոտնակոխ ընեն իրենց թղձկական երդումը եւ արուեստի գաղտնիքը, կամ ընդունինք թէ Սինոդի որոշումը պարզապէս անհեթեթ է՝ բառին լայն առումովը . . . :

ԶԱՐԹՆՈՒՄ

Օրն ուրբաթ էր. իրիկուան արձակուրդէն առաջ Հոփսիմեան վարժարանի վերի ընդարձակ սրահին մէջ եօթէն տասներկու տարեկան սանուհիներ կ'ըզօսնուին. այդ օրը սովորականէն աւելի եռանդ ու ոգեւորում կը տիրէր ապագայ մայրերու երամին մէջ, ինչպէս անամպ ու պայծառ երկինք մը աւետող արշալոյսին՝ արտոյաները աներեւոյթ հրեշտակներու առաւօտեան փառաբանութիւնը կը թարգմանեն իրենց անթարգմանելի ճուղումներով:

Այն տարի կաղանդը կիրակի պիտի տօնուէր եւ անոր երազն արդէն, սկսած էր իր ստաշին հրապոյրներով՝ դիւթել մանկական երեւակայութիւնը. գրեթէ բոլորը մէկէն կը խօսէին ու լոյս գաղափարներ կը սփռէին երկու օր յետոյ իրենց տրուելիք ընծաներուն վրայ. ասիկա մի այնպիսի հանդէս էր մրցման՝ որ ոչ մի բանաստեղծ չպիտի կրնար իր միտքի թռիչներով պատկերացնել այնքան ճոխ եւ հրաշալի իրեր, որքան անոնք աչքի առջեւ կը պարզէին կենդանի գոյներով:

Մարդկային բուն ուրախութիւնը՝ որ դուրս կուգայ մանկական անփորձ, անարուեստ եւ անմեղ բերաններէ ու կը տարածուի անոնց ամբողջութեան վրայ, մեղ համար անկտրելի է իր իսկութեամբն ըմբռնել եւ զգալ, վասնզի մեր կեանքը մտած է արդէն տառապանքի շրջանին մէջ որ տեւական է, անթերի ու անխառն ուրախութիւնը չմեծնար մարդուն հետ, նա վաղամեռի է ինչպէս ծաղիկը չապրիք սիրոյ հետ, ինչպէս սէրը չծերանար իր բոյնին մէջ, ինչպէս այդ բոյնը, այսինքն մարդն ալ իր կեանքին անմեռ չէ. հետեւաբար մոմին այլ եւս կարող չէ մարդկութեան վրայ ճառել, մենք մեռած ենք մանկութեան համար եւ անոր յիշատակին միայն կը մպտինք, բայց յիշատակը, այսինքն արուեստը իսկութիւն չենթադրեր, չինծու ծաղիկը բոյր չունի:

*

Ոգեւորումը այնքան յուսալէր որ կեանքի առաջին տեսարանը պարզող այդ դերասանուհիները առանց միջնարարի կը շարունակէին խաղալ ներկայացումը. յուշարարն էր բնութիւնը, զուարթ եւ ուրախ բնութիւնը, որ միեւնոյն ժամանակ հեղինակն էր հոգեգրաւ թատերագութեան:

Արտասանուած խօսքերուն, թեր ու ղէմ կարծիքներուն ու խնդալիք բացադանչութեանց եկան հասան մէն միոյն չարփումները, ձեւերը, անակնկալ ընծաներէ յափշտակութեան ցոյցերը, մին իր սպիտակ տանթել շրջազգեստով նոր հարսի հովիւ կ'առնէր, միւսը իր հարս պուպրիկը կը պտտցնէր, եւ այսպէս իւրաքանչիւրը իր երեւակայութեան պատրաստած իրերու համեմատութեամբ կը ձգտէր միւսերը գերազանցել, շատերը կ'ոտոտտէին, կ'երգէին:

Կաղանդի ներկայացման վերջին փորձն էր այս որ կը կատարուէր առանց վարպետի, առանց արուեստի եւ ուղղութեան. գաշտին մէջ ո՞վ կ'ուղղէ արտոյաներուն սաւառնութիւնը, ամփոփումը, ցրումը, երգը. ո՞վ կրնայ զեփիւսին սանձ դնել ու մարգղեանին վրայ կակաչին ու դալարիքին ծփումները ճշդիւ, ո՞վ կարող է առուակին կարկաչը խաղերով շեշտել:

Բայց այս ընդհանուր խրախճանին մէջ մէկը կար որ չէր խօսեր, ակամայ կը շարժէր, մերթ կը ժպտէր, դիտող աչք մը պիտի կրնար թափանցել այդ ժպիտներու բոնազրօսիկ ընտելեան, որով նա հակառակ իր եռացող արիւնին՝ կը փորձէր անհնարինն իրացնել իր մէջ, այսինքն իր վարդ երազները ստուերով ամպը ցրուելը։

Տեսարանը փոխուած էր այժմ, բոլորը մէկէն պար պիտի բռնէին, իւրաքանչիւրն իր զոյգը կ'որոշէր, իսկ այն մեկը, որ ակամայ ընկերացած էր ակումբին, պարի պատրաստութիւնը սկսելուն երամէն բաժնուեցաւ լսիկ, ու տեսնուելու վտանգէն զգուշանալով յամրաբար կը հեռանար երբ ուրիշ մը դիմաւորեց զինքը եւ ըսաւ։

— Դու, Սիրման, չխօսիս, ա՛հ, սատանա, արդեօք ինչե՞ր պիտի բերէ քեզ կաղանդը, դու կ'ուզես անակնկալներով ապշեցնել մեր բոլորը . . . :

— Հապա՛, կաղանդը պակաս էր, միւֆլիսին աղջիկ՛ը . . . , դու չեց ձայն մը որ կ'արձակուէր սրահին մէկ հեռաւոր անկիւնէն։

Յանկարծ լռութիւնը տիրեց, բոլորը էլեքստրական սարսուռով համակուած դարձան ղէպ անկիւնը ու միաբերան գոչեցին

— Մաննիկ՛ . . . :

Իրրեւ թէ հրացանի պայթիւն մը եղած ըլլար Մաննիկին ձայնը, որ կը ցրուէր արտոյանները անոնմէ մին երկիր ձգելով, կամ հրափռո խորշակ մը՝ որ կ'անցնի մարգերուն վրայէն։

Սիրման եօթ տարեկան էր ու ղեղձան, թեքած Աստուած այդ տիպարին վրայ ձեւելով ստեղծեց իր բիւրաւ որ հրեշտակները։

Որտացող նախատինքէն չանթահար դամուեցաւ խեղճ փոքրիկը, իր կոկոն շուրթները սատափի գոյն ստացան։

Իսկ ո՞վ էր Մաննիկ, արտոյաններուն մօտ ազուաւի այդ ձագը՝

*

Նա թշուառութեան ստեղծած մի կենդանի բողոքն էր մարդկային ընկերութեան ղէմ, որ արածնած էր իրեն աշխարհ գալու, հարստութեան ղէմ՝ որմէ բաժին չէր ունեցած։ Ինչո՞ւ ամոհմանաւ իր հայրը որ զինեմով էր եւ ծոյլ, անշուշտ իրաւանց հաւատարմութեան օրէնքով, բայց այդ օրէնքը, մարդերու համար է, ծոյլը, մոլին եւ անարոյշականը մարդ չէին։

Լուսադարար կնոջ մը զաւակն էր Մաննիկ, չկայ կնոջ համար այնքան չարքաշ, աղոտոտ եւ սպաւիչ աշխատութիւն, որքան լրւացաքը, ամենեւ ուժեղ կինը կրնայ չարաթական քսան կամ երեսուն դահեկան շահիլ, եւ այս գումարով երեք հոգի ապրեցնել . . . :

Մաննիկ՛ մայրական նիհար կաթի եւ յետոյ չոր հացի անուղաւ ապրած, այս զաւակը, իբրեւ զատկարանկութիւն՝ տեսած էր միայն զինով հօր մը պարզով անգնդային տեսարանները ու մօր առաւպանքը աշխատութեան, ծեծի, ցաւադարութեան ու զրկանքի տակ։ Այժմ տասներկու տարեկան էր նա, թուի կաշիով, սեւ գանգուր մազերով, խոշոր աչիւրով ու մեծկակ բերանով վախա մարմին մը։ Վարժարանին չար ոգին եղած էր, չառ անգամներ արտաքրուած ու նորէն ընդունուած էր մի քանի ջոջերու յանձնարարութեամբ որոց լուսադարարն էր մայրը։ Իր ներկայութիւնը բոլոր սանուհիներուն սոսկում լուստար, ասոր համար իրեն արգիլուած էր անոնց մէջ խառնուելը, որով նախանձը զարհուրանքին պակասը լրացուցած էր այդ մանկամարդ թշուառին մէջ։

Բայց կային վայրկեաններ՝ ուր սատանի ձագը սոսկումէ տար-

ըներ զգացումներ չարժող երեւոյթ մը կ'զգենուր, մանաւանդ իր հանդարտ ժամերուն՝ աւելի զթուփեան արժանի էր քան ատուելու։ Կգիտեմ ի՞նչ անբացատրելի գիմագիծեր էին անոնք որ ասաջին նայուածքով գրեթէ զվուեցի տպաւորութիւն մը կը թողուին տեսնողին վրայ, յետոյ յամբարտ արգահատումն ու գործով կը յաջորդէին զլուանքին։ այդ վայրկեաններուն գեղեցիկ էր նա, ո՛չ, ազե՞ղ էր, — բան մը՝ որ վարպետ պատկերահանին կը մնար որոշել, եւ հոգեբանին՝ անոր մէջ քնացող ինչը վերլուծել։

Իր հոգեկան բոլոր ազեղութիւնը կը պարզէր եւ սիրտին թոյնը կը թափէր հարուստ ու բարեկեցիկ աղջիկներու դէմ, վասնզի ոչ ոք համակրած էր իրեն, ոչ ոք չոյած էր իր մանկական արժանապատուութիւնը։ միշտ նախատինք, միշտ արհամարհանք կը հալածէին իր գոյութիւնը։ եթէ ապուշ մը ըլլար՝ բնականօրէն պիտի ստորկանոր պիտի անտանտար, բայց խիստ ուշիմ էր, լսելով միայն կը սորվէր դասերը։ վարժարանին մէջ ասաջինն էր ձեռագործի, ամենէ նուրբ ասեղը իբր վարժ գրիչ մը կը շարժէր իր նիհար մատերուն ծայրով։ բայց չէր աշխատեր շարունակ, վասնզի ջղուտ էր եւ ստահակ, ահա այսպէս էր Մաննիկ։

*

Երբ իրելուընը Սիրման տուն դարձաւ, ինչպէս կը դառնայ թռչնիկն իր բոյնը, երիտասարդ մօր հետ սովորական համոզոյրները փոխանակուելէ յետոյ՝ այս անգամ ամանց ձուռողումի, մայրն իսկոյն թափանցեց մանկան արամութեան, եւ հակառակ անոր ժպտին՝ որով դեռափթիթ աղջիկը կ'ուզէր սփռել իր յոյզը՝ դռնէն։

— Ի՞նչ ունիս, Սիրման, դու կը նեղուիս։

— Ոչինչ, մայրիկ, պատասխանեց փոքրիկը, բայց չկրցաւ զսպել կաթիլ մը արտասուք որ գլորեցաւ մօր ձեռքին վրայ։

— Ա՛հ, օրիորդ, յարեց մայրը խնդալով, այժմէ՞ն կ'սկսիս մայրիկիդ կեղծել . . . դու չգիտե՞ս որ սուտը չար է։

— Գիտեմ, մայրիկ։

— Ուրեմն ըսէ, ի՞նչ եղաւ քեզի . . . :

— Այն աղջիկը . . . թոթովեց Սիրման հեծկլտանքով։

Մայրն իր թեւերուն մէջ առաւ փոքրիկը եւ իր շուրթերով սրբեց անոր թշերուն վրայ սահող արտասուքը։

— Ո՞վ, ի՞նչ աղջիկ . . . :

— Մաննիկը։

— Ի՞նչ ըրաւ քեզի։

— Հաւա թէ ես միւլֆլիսի աղջիկ եմ։

«Ա՛հ, մինչեւ հո՞գ», մտածեց տիկին Փարոսեան եւ իր աչերը լեցուեցան, բայց վայրկեանական էր խռովումը, ու նորէն խնդալով դռնէն։

— Ա՞յդ է եղածը, եւ դու զգածուեցա՞ր այն անպիտանին խօսքէն, դու չգիտե՞ս որ նա խեղճ ու խենթ աղջիկ մ'է, զպրօքին մէջ որո՞ւ հնախատեր, միթէ արգիլուած չէ՞ անոր ձեզ մօտ նստիլ, դու ինչպէս եւ բոլոր ընկերուհիներդ պարտիք ցաւիլ անոր վրայ ու ոչ թէ վշտանալ։

Թեթեւնալով իր մանկական սիրտին վրայ ծանրացող բեռը՝ Սիրման հարցուց։

— Մայրիկ, ի՞նչ ըսել է միւլֆլիս։

— Ոչինչ, աղջիկս, չար զաւակներ ասոր նման բառեր կը գրա-

նեն որոնց բոլորն ալ նշանակութիւն չունին:

Ուրեմն ինչո՞ւ օրերոյ վարժունին բարկացաւ ու պատժեց Մաննիկը:

— Վասնզի կ'երեւայ թէ ըսելուն կերպը վատ էր ու ոչ թէ բասին իմաստը, այդ բառը հայերէն չէ:

— Ուրեմն մեղք չէ՞ր խեղճ աղջկան որ զուր տեղը պատժուեցաւ:

— Օրերոյ վարժունին մենէ աղէկ գիտէ իր գործը: Օ'նո բեր նայիմ պայուսակդ, վաղը գիշեր կաղանդ է, հայրեկիդ թաշկինակը լինցուցի՞ր, բեր տեսնեմ:

Սիրման մոռնալով անցեալը իբրեւ թիթեւն թռաւ սեղանին մօտ ուր թողած էր իր պայուսակը, եւ ասնելով դա՛ն բացաւ, եւ անա մօր ու աղջկան միջեւ սկսաւ գուրգուրալի կռիւ մը, մայրը կ'ողգէր պայուսակը ձեռք ասնել, փոքրիկը չէր թողուր ըսելով որ միայն հայրեկին համար պատրաստած թաշկինակը կրնար ցուցնել, վասնզի մայրեկին համար ալ տարբեր ընծայ մը կը պատրաստէր եւ Սիրման չէր ուզեր որ այդ անակնկալը այժմէն յայտնուի:

Երբ մայր ու աղջիկ խնդալով ու վազվզելով իրարու ձեռքէ՛ կը քաշքշէին պայուսակը, սրանին դուռը բացուեցաւ ու Պ. փարոսեան մտաւ:

Բնականօրէն պայուսակը Սիրմանին մնաց, սր սրանէն դուրս սրացաւ. դայն գաղտնի տեղ մը պահելու համար:

*

Այր ու կին պահ մը իրար նայեցան առանց բառ մը արտասանելու, յետոյ կիսնի իր ամենէ զուարթ ժպիտով ամուսնին մօտ գնաց ու ձեռքը բռնելով ըսաւ:

— Պիտի չվշտանաս եթէ ըսեմ թէ դու կնիկէ մը աւելի թուլասիրտ ես, մինչդեռ քեզ ճանչցայ կարծններու ամենէ քաջը, առնական անդրիմադրելի ոյժերով օժտուած դիւցազնը:

— Ինչ որ կը կարծէի եւ ես, արտասանանեց Փարոսեան ծանրութեամբ, հանդարտիկ ծովին երեսը ամեն մարդ նաւագետ է, այժմ կը խոստովանիմ թէ կոհակներուն այլ եւս չեմ կրնար յաղթել:

— Դու մարդ չե՞ս ուրեմն:

— Ով որ դրամ չունի մարդ չէ, այս է աշխարհի օրէնքը, ու թերեւս Աստուծոյ կամքը:

— Դու կը հայհոյես . . . :

— Ո՛չ, իմ հոգիի բողոքն է որ կ'արձակուի օրհեկին ու կամփին դէմ . . . :

— Եւ այդ բողոքով հոգեկան մխիթարութիւնն է անշուշտ զոր կը գտնես, որքա՛ն երջանիկ ես դու:

— Աղօթք կամ բողոք, չքաւ որ մարդուն բաժինն են տառնք:

— Իսկ այդ երկու քէն դո՞ւրա՛:

— Չկայ ոչինչ սրով կեանքը ասնելի ըլլայ:

— Անբարոյականութեան դէմ յամառութիւնը՞:

— Ինչ որ կը կազմէ քու եւ իմ կեանքը: Վաղը կաղանդ է, Սօֆի, ամենէ առաջ մեր պարտաւորութիւնը կայ մեր զաւակին հանդէպ, նա անակնկալներ կը պատրաստէ քեզ եւ ինձ համար, ինչո՞վ պիտի փոխարինենք:

— Դեռ քսան չորս ժամեր մնդ կը բաժնեն այդ հանդէսէն:

— Եւ անշուշտ բաղդը շատ բաներ կ'ստեղծէ, կամ Աստուած

ողորմած է, այնպէս չէ՞:

Ու նորէն լուծեալն տիրեց:

Յետոյ Տիկին Փարոսեան իբրեւ խոր մտածումներէ սթափած գոչեց:

— Չտեսա՞ր Անգլիացիներ:

— Երեք անգամ գնացի Օթէլ Հիւք, ուր օթեւանած է նա, գիտես, վերջին անգամին ինձ ըսին թէ դրադած է եւ չընդունիր այցելութիւնս. ինձ պարտական վաճառականներ փախուստ տուին ինէ, իբրեւ թէ փոխ դրամ ուզէի, ու ես դարձայ առն այնպէս՝ ինչպէս մեկնած էի առաւօտուն:

— Ի՞նչ պակաս ունինք կաղանդին համար:

— Ի՞նչ պակաս ունինք . . . ամենէ առաջ Սիրմանին ընծաները, յետոյ սպասուհիին տարեկանը եւ . . . :

— Սպասէ, Սիրման մեր արիւնը կը կրէ, ոչինչ պիտի պահանջէ մենէ:

— Պահանջեւ . . . միթէ թռչնի ձագերը բան մը կը պահանջեն իրենց բոյնին մէջ . . . :

Պատասխան չգտաւ տիկինը, եւ Փարոսեան սկսաւ պտոյտներ ընել սրահին երկայնքով մերթ ինքնիրեն խօսող մարդու մը շարժումներով, ստէպ ձեռքերը բանալով որ յուսահատութիւնը բացառող ձեւերն են:

Փարոսեան Լօտորայի միմ վաճառատան մը, Մաք Ուօլթըր եւ ընկերութեան Իգմիլի մասնաճիւղին պետը ու մի եւ նոյն ժամանակ բաժնետէր ու պատասխանատուն էր իր չըջանալին դորձառնութեանց հանդէպ: Հրապարակին վրայ իրար յաջորդող տագնապաներու բերումով խոշոր բաց մը ունեցաւ մասնաճիւղը, Փարոսեան իր բոլոր ունեցածը, մինչեւ չապիկը վրայ տուաւ եւ այպէս մոխիրի վրայ նստաւ:

Ամիս մը կ'ար որ ընկերութեան կողմէ խրկուած էր Պ. Ճ. Սթիվըն Փարոսեանի հաշիւները քննելու պաշտօնով, լուրջ էր Անգլիացիներ ու պաղարիւն, ոչինչ կարելի էր գուշակել իր դիմադիծերէն. մի քանի անգամներ այցելած էր Փարոսեանին տունը, կատարեալ յարգանք անոր տիկնոջ եւ զգալի գուրգուրանք մը զաւակին, այսօր քան միայն, որ սակայն բաւական էր բարեացակամութեան երեւոյթ մը ցոյց տալ իր անթափանցելի գէմքին վրայ:

*

Ընթրիքէն յետոյ երբ տիկինն իր ննջարանը քաշուեցաւ ու քնացուց Սիրմանը անոյշ երազներու յանձնելով զանի, ինք նստաւ պատուհանին մօտ:

Դուրսը քամին կ'արշաւէր իր ցրտագին շուշուփ, մաշուած լուսինը գեւ նոր ցոյց կուտար իր հղջիւրը լեռան ետեւէն, երկինքը բաց էր ու միլիօնաւոր ապամանդներ կը շողային աղքատ ու խաւարին երկրի երեսին, բնութիւնը փարթամ էր ու ճոխ, որմէ սակայն ոչինչով կ'օգտուէր մարդ. չքաւորութեան մէջ երբեմն կ'ինքնի ալ կը փրկեալիս:

Նա կը մտածէր անցեալ ու ներկայ վիճակին վրայ, ինք հարուստ ու գեղանի՝ իր սիրտին ուղածը առած էր պատկառելի օժիւ մը բերելով անոր, բարձր ընկերութեան մէջ առաջին աթոռն ունէին եւ ահա այսօր աղքատութեան ամենէ ահուորատ աստիճանին էին իջած:

Տիկին Փարոսեան եղբայր մը ունէր իրմէ փոքր, որ իր ժառան-

գութենէն խոշոր մաս մը յափշտակած ու եգիպտոս հաստատուած էր, նա ականաւոր հարուստ մ'էր այժմ։ Անգամ մը միայն աղաչեց ամուսնին զրել եղբօրը եւ իմացնել իրենց վիճակը, բայց Փարոսեան հպարտ էր եւ չէր ընկրկեր մինչեւ իսկ իր կնոջ իրաւունքը պահանջելու հարկին առջեւ։ Բարեկամներ եւ աղգակիաններ խրատած էին անոր կարեւոր գումար մը դնել ճակը գոնէ իր ընտանիքին համար, բայց Փարոսեան զգուշանքով կռնակը դարձուցած էր անոնց երեսին, եւ հիմա այդ իմաստուն խրատատուները հետուէն կը խընդային եւ անչափ գոհունակութիւն մը կ'զգային իրենց սեւ գուշակութիւններն իրացած տեսնելով։

Տիկին Փարոսեան ոչինչ ունէր այլ եւս ծախելու, դիտեց իր քընացող հրէշտակին երեսը եւ իր իսկատիպ սպասկերը տեսաւ անոր վրայ։

Յանկարծ տենդային ժպիտ մը լուսաւորեց իր ախուր դէմքը, քաշուեցաւ պատուհանէն համոզուած իր յորոշումին յաջողութեան՝ գիշերուան հանգերձանքն ըրաւ, ու մօտելով Սիրմանի՝ իր բոցափառ շուրթերը կպեց անոր փակ կոպերուն ու մրմնջեց։

— Այո՛, հրեշտակա, ամէն բան պիտի ունենաս, առաւօտուն ես պիտի գնամ Անգլիացիին մօտ . . .

*

Առաւօտուն սակայն երիտասարդ կիներն ուժասպառ գտաւ իր անձը, ճգնաժամի մէջ տրուած որոշումները ծայրայեղ են, տակաւ իրենց ոյժը կը կորուսեն գործադրութեան մօտ՝ առողջ խոհակաւ նութիւնը մանաւանդ զբապէս կը պարզէ աղէտալին։

Փարոսեան գիշերը էր քնած մինչեւ լոյս, երբ այր ու կին գիւրար դիմաւորեցին՝ զփուար եղաւ լուսթիւնը խցել։ Այն ժամանակ կինը նորէն դարձաւ իր յորոշման, այս անգամ երկու սիրակիաններ պիտի փրկէր, որոնցմէ մին էր իր ամուսնին որ կմախք էր դարձած, առաջին խօսքն առնելու վրայ էր երբ Սիրման մտաւ ու ժպտալիւր իր ծնողաց աւետեց։

— Այսօր դպրոց չունինք։

Նոյն միջոցին սպասուհին կ'առաջնորդէր Օթէլ Զիւկի մանչը, որ նամակ մը տալով ըսաւ թէ Պ. Ճ. Սթիվըն կ'աղաչէ պարոնին որ նամակն ստանալուն իբր պատասխան հաճի իր քարոյն յանձնել։

— Պ. Սթիվըն պահգոյնէն է, հարցուց Փարոսեան քարտին վրայ առող մը գրելով։

— Այո՛, իմ վերադարձին շոգենաւ պիտի նստի որ կէս ժամէն կը մեկնի։

— Կը մեկնի . . . գոչեց Փարոսեան մանչին ետեւէն գուռը փակելով ինչ կը նշանակէ այս, մեկնիլ դեռ իր վերջին խօսքը չըսած . . .

Յուսահատութեան լրումն էր այս Փարոսեանի համար, իսկ տիկնոջ կուրծքին տալ էր երկու ծայրայեղ զգացումներու պայքար մը սկսաւ։ Պէտք էր անպատճառ տեսնել Անգլիացին, ուրիշ ճար չէր մնացիր կաղանդը վայելչապէս տօնելու համար, բայց ինչ պիտի ըլլար այդ տեսակցութեան հետեւանքը, թերեւս մահատու հարուած մը, թերեւս ամօթը ամբողջ բնտանիքին ճակատին . . . ուրեմն բաղդաւորութիւն մ'էր օտարակիանին երթը, անտարակայս, բայց կաղանդը . . . Այս ներքին պայքարի միջոցին էր որ Փարոսեան նամակն անձայն կարդալէ յետոյ՝ դողահար եւ այլալիւծ իր կնոջ տուաւ զայն։

Սիրման իր հետաքրքիր նայուածքը մերթ մայրիկին ու մերթ հայրիկին վրայ կը շրջեցնէր առանց բան մը հասկնալու անոնց տարբեր ձեւերու տակ փոփոխած դոյներէն:

Նամակին պարունակութիւնը հետեւեալն էր՝

Պարոն,

Պատիւ ունիմ ձեզ ծանուցանել որ Մաք Ուօլթըր և ընկերութեան տարեկան նիստը նկատողութեան առնելով ձեր մասին իմ կողմէ խրկուած տեղեկագիրը, ու զընահատելէ ետև ձեր ճշմարիտ ճշնմէնի մը ուղղամտութիւնը՝ որոշած է ձեր թողած բացը ընկերութեան հաշուին բնդունիլ նոյնպէս Եգիպտոսի շատ աւելի ընդարձակ ու կարևոր մասնաճիւղին ձեզ պետ կարգել, կանխաւ ընդունելով ձեր առաջարկելիք պայմանները:

Ընկերութիւնը որոշանք տուած է ինձ ձեր եզրապատ փոխադրութեան ծախքերուն և անձնական պիտոյքին դիմաւորելու համար ձեզ հազար սմէրլին տալ զոր անմիջապէս պիտի գանձէք Քրէտի Լիօնէէն ներփակեալ չէքով:

Որովհետև առաջին առիթով ստիպուած եմ քաղաքէդ մեկնելու՝ անշուշտ կը ներէք ինձ ինչպէս երէկ իրիկուն՝ այսօր ալ ձեր ձեռքը չթողուելուս:

Ընդունեցէք, պարոն ողջոյններս, իմ խորին յարգանքը Տիկին Փարոսեանի և կրկին համոյրներ փոքրիկ սիրուն Սիրմանին:

Ճ. Սթիվըն

*

Հակառակ հիւսիսային քամիին՝ որ մինչև շունչը սառեցնելու աստիճան կծու կը փչէր, այն իրիկուն Յորանկաց թաղը խոնող բազմութիւնը իբր ծանրաշարժ ծով կը ծփար, մի՛ հարցնէք թէ այդ ծովին մէջ ինչե՞ր կ'անցնին, քառորդ դարի ազեղ սալորութիւն մ'է ատիկա, որուն յարած են կիները մանաւանդ:

Պօնաբընէի դուրսը՝ մի քանի փոքրիկ ստահակներ ցուրտէն ու բազմութեան անցուղարձէն նեղուելով իրարու հետ խմորուած կը դիտէին մեծ ապակիին ետեւը զրուած շողշողուն զարդերու նմոյշները, մտնող ու ելնող հարուստի պզտիկները, այնպէս՝ ինչպէս ջրգող մը պիտի տեսնէր առուակին վճիռ ջուրը առանց կաթիլ մը ըմպել կարենալու:

Ասոնք աղքատի ձագեր էին, որ ցնցոտիներով ու կէս կօշիկի մէջ ուռած ու կարմիր ոտքերով սալաշատակին վրայ կը տոփէին տաքնալու համար, մին, աղջիկ մը, մաշած շալի կտոր մը ծածկած էր գլուխը որուն երկու ծայրերը ճեղքրտած ձեռքերով կուրծքին վրայ կը միացնէր: Խօսակցութեան նիւթն էր օրուան խաղալիքները, իւրաքանչիւրն իր գաղափարը յայտնելէ ետև՝ մաշուած շալով աղջիկը իր քիթը կցելով ապակիին եւ իր սեւ աչերը խոշոր բանալով գոչեց:

— Իրաւ որ ես կ'ուզէի ունենալ սա մերկ արձանը:

— Ի՞նչ ընելու համար հարցուցին միւսերը:

— Ձեռքի նիզակով հարուստ աղջիկներու աչքերը փորելու համար:

Ու բոլորը մէկէն խնդացին:

Քաղաքին զանգակներն ժամն ութ կ'աւետէին, բաղմութիւնը կիսով նուազած էր: Նոյն միջոցին կառք մը կեցաւ Պօնաբընէին առջեւ, ստահակները դարձան այն կողմը, եւ ահա կառքէն կ'իջնէր երկաթաձուլ գեղանի կին մը ու փոքրիկ դեղձան աղջիկ մը, հին շալով աղջիկն աւելի խոշոր բացաւ աչերը եւ իր ձիթի պէս ճերմակ

ակումները սեղմելով մըմռաց՝

— Ան է . . . :

Երիտասարդ կենը զգաց իր ափին մէջ փոքրիկին ձեռքի ղողը եւ ծռուելով հարցուց՝

— Ի՞նչ ունիս, Սիրման:

— Ան էր, մայրիկ, կարծես թէ աչերովը պիտի ուտէ զիս . . . :

— Ո՞վ:

— Մանիկը:

— Իրա՞ւ, ա՞ն է, ուրեմն ներս կանչենք, խեղճը ցուրտէն կը ստոթ հիմա դուրսը:

— Կը վախնամ, մայրիկ, նա զիս կ'ատէ:

— Ընդհակառակը նա քեզ շատ պիտի սիրէ . . . :

Այս ըսելով Տիկին Փարսեան՝ ըստ որում նոյն ինքն էր, դարձաւ աղքատ աղջկան ու մայրական պորովալիբ ժպիտով մը ձեռք ըրաւ որ իրեն գայ:

Մանիկ առաջին շարժումով մը ուղեց յարձակիլ, իսկ երբ տիկինը աւելի մօտ գնաց եւ իր ձեռքն անոր ուսին դնելով ըսաւ:

— Ինչո՞ւ չիս դար, Մանիկ, ե՛կ որ Սիրմանին հետ կաղանդի զարգեր ընտրէք, քու ճաշակդ նուրբ է:

Մանիկ շուարուն եւ իրեն երազի մէջ՝ մեքենաբար մտաւ Պօմմարէ, պուպրիկներու մեծ գլորոցին առջիւ կեցաւ գլխիկոր ու մատը բերնին:

Տիկինը երկուքին ուղղելով խօսքն ըսաւ:

— Հիմա ընտրեցէք ինչ որ կ'ուզէք:

Սիրման մեծ հարս մը ցուցնելով գոչեց:

— Մայրիկ, ինչպէ՞ս կը գտնես այս հարսը:

— Շատ պատուական, ու մանչ մը կանչեց որ դուրս հանէ զայն:

Մանիկ լուս էր եւ ապուշ, տիկինը հարցուց թէ ի՞նչ կ'ուզէ ունենալ, իսկ նա չէր պատասխաներ, յետոյ մայրը Սիրմանի ականջին քանի մը բառ փափաւով երկու քայլ ետ քաշուեցաւ:

— Դիտե՛ս, Մանիկ, մայրիկս ու ես շատ պիտի վշտանանք եթէ լսեն մը չհաւնիս, տե՛ս իմ հարսը որքան սիրուն է . . . Կ'ուզէ՞ր անոր ղողը ունենալ, ը՛սէ, կ'աղաչեմ, կը պիտի արտոյտը ազուաւի ձագին:

Մանիկ չէր շարժեր, չէր զգար, թերեւս ոչինչ կը տեսնէր, այժմ իր թուխ կաշին թեթեւ կարմիրով մը պունակորուած էր, քիչ առաջ կ'ուզէր խածնել Սիրմանը, այժմ պիտի գրկէր զանի, պիտի համբուրէր, բայց արձան մ'էր ինք, զոր ոչինչ կրնար շարժել, իր մէջ բոլոր գործարանները դադար էին առած անշուշտ մի բոլորովին տարբեր ոյժով, տարբեր ձգտումներով վերստին պործելու համար, աւելի բռնուն, աւելի տաք . . . :

Ըսէ, Մանիկ, կրկնեց Սիրման, մայրիկս տակաւին ուրիշ բաներ ունի գնելիք . . . :

Մանիկ՝ որ իր աչերը խոնարհած երբեմն երկիւղածութեամբ կը դիտէր հարս պուպրիկը, վերջապէս թոթովեց:

— Բայց ասիկա շատ սուղ է . . . :

— Միթէ իմա ալ նոյնը չէ՞ պատասխանեց Սիրման անպատուով քաղցրութեամբ:

*

Կէս ժամ յետոյ տիկին Փարսեան ու երկու փոքրիկները կառք

նստան, ուր Պօնմարչէի մանչը երկու խոշոր ծրարներ տեղաւորած էր, մին Սիրմանի եւ միւսը Մաննիկին համար:

Մաննիկ՝ առաջին անգամն էր որ կառքով կ'երթար, իրեն այնպէս կ'երեւէր թէ փողոցի բազմութիւնը, լոյսերը, պատերը կը փախչէին, իր բնական խրճիթը քաղաքէն դուրս էր, ուստի քառորդ ժամէ աւելի պիտի ընթանար կառքը: Տիկինը ուր ուրեք կը խօսէր եւ անուղղակի խրատներ կուտար փոքրիկներուն, Սիրման անդադար կը ձուողէր, բայց Մաննիկ լուռ էր միշտ: Երբ խրճիթին մօտեցան՝ Տիկին Փարոսեան մայրական շեշտ մը տալով իր ձայնին, ըսաւ:

— Այսպէս ուրեմն, Մաննիկ, այսուհետեւ մայրիկիք խօսքը պիտի բռնես, դու պարկեշտ աղջիկ ես, ու ես պիտի սիրեմ քեզ իբրեւ Սիրմանի մեծ քոյրիկը . . . :

Այն ժամանակ դօրաւոր ցնցում մը ունեցաւ Մաննիկ, որ խկոյն իր երկու նիւար ձեռքերով Տիկին Փարոսեանի աջը բռնեց եւ իր դողլոջ ուն շուրթերը կցելով մըմնջեց:

— Մեղայ . . . :

Տիկինը զգաց իր ձեռքին վրայ գաղջ կաթիլներու տամկութիւնը:

Խրճիթին դուռը բացուած էր արդէն, Մաննիկ կառքէն իջնելուն՝ իր մօր ձայնը ճանչցաւ որ կը պոսար:

— Ա՛հ, սառանա, կամ փողոց պիտի մնաս այս դիշեր, կամ ոսկորներդ պիտի փշրեմ:

— Ո՛չ, տիկին, գոչեց Սիրմանի մայրը կառքին դռնակէն ծռուելով, ես եղայ պատճառ ուշանալուն:

— Ա՛հ, տիկին, դո՛ւք, ըսաւ Մաննիկին մայրը մօտ գնալով:

Տիկին Փարոսեան անոր ականջին խօսքեր փսփսաց եւ թուղթէ ծրար մը տուաւ որ գումար մը կը պարունակէր, յետոյ երկու խոշոր ծրարներէն մին յանձնեց անոր եւ առանց սպասելու շնորհակալութիւններ լսել՝ կառքը սրընթաց մեկնեցաւ:

Ինչ յետոյ Սիրման որ մանկական հետաքրքրութեամբ կ'ուզէր հասկնալ եղածը՝ հարցուց:

— Մայրիկ, հիմա բարի՞ է Մաննիկը:

— Անշուշտ, ինչպէս որ տեսար, նա բոլորովին փոխուեցաւ:

— Ինչո՞ւ չար էր առաջ:

— Վասն զի ոչ ոք բարիք ըրած չէր անոր, ոչ ոք սիրած էր զինքը:

— Ուրեմն աղջիկ մը բարի ըլլալու համար պէտք է որ չա՞ր ըլլայ առաջ:

— Ո՛չ, պէտք է որ չարերը բարի ըլլան:

— Ես առաջ չա՞ր էի, մայրիկ:

— Ո՛չ, աղջիկս, դու միշտ բարի եղած ես:

— Վասն զի դու չատ կը սիրես զիս, այնպէս չէ՞:

Բարեբաղդօրէն կառքը կեցաւ թէ ոչ՝ մայրը տակաւին չպիտի կրնար ազատիլ փոքրիկին հարցաքննութիւններէն, որոնց հետեւանքը թերեւս յանգէր ընկերային կնճռոտ հարցի մը:

*

Բաղաքին մէջ արագ տարածուեցաւ Փարոսեանի նոր պաշտօնին ու եգիպտոս փոխադրուելու լուրը: Կաղանդի առթիւ՝ ծանօթ եւ

անծանօթ քարեկաւներ, հեռաւոր ու մօտ ազգականներ հետզհետէ փութացին Փարոսեանի դուռը ձեռք առնել շնորհաւորութեան համար, բայց պարոն եւ տիկին Փարոսեան շատ զբաղուած ըլլալուն չէին կրնար ոչ ոքի աջեղութիւնն ընդունիլ: Երբ էր այս պատիժը մոլութեան համար . . .

Միայն Մաննիկ եւ ուրիշ մի քանի աղքատիկ փոքրիկներ արտօնուած էին ընդունուիլ ու կազանդը տօնել Սիրմանի հետ:

Մաննիկ ուրիշ էակ մ'էր այժմ: Քան այն ինչ որ էր օր մը առաջ, նա սեւ գայլն էր Սիրմանի մօտ, այժմ պահապան շնիկն էր, պատրաստ ախարհի բոլոր գայլերուն վրայ յարձակիլ իր փոքրիկ քոյրիկը, Սիրմանը պահպանելու համար: Նա գրեթէ ազնոյ էր առաջ, այժմ գեղեցիկ էր իր սեւ գանգուր մազերով, նուշի սեւ ու խոշոր աչքերով, ձիւնափայլ ակոսներով, խարտեաշ գոյնով, ու չգիտեմ ի՞նչ հրեշտակային ժպտանքով: Ա՛հ, մօտի մեղմ հարուած մը բուսական է ակնթարթի մը մէջ բերաւոր կառուցներ ելեքտրական լոյսով վառելու: ստէյլ գթութեան ժպիտ մը արեւին ճառագայթներէն աւելի ջերմ ու զօրաւոր է: Թշուառութեան ապականած հոգիները մաքրելու: մարդկային արժանապատուութիւնը մեծարող բառ մը ամբողջ Աւետարան մ'է ճնշուած բարոյականը փրկելու: Մաննիկի մէջ զրկանքի թոյնը թմրեցուցած էր մանկական հոգին եւ անոր յաջորդած էր նախանձը, այժմ այդ հոգիին զարթնումն էր որ առաքինութեան առատ պաշարով կ'ընդլայնէր ու կը ճոխացնէր աղքատ աղջկան վախը զանգուածը: Ինչո՞ւ չէ, քանի որ արեւին նշոյլը բուսական է ցեխէն անարատ ջուր զտելու, քանի որ սիրոյ շող մը կա: րող է պոռնիկը կուսութեան վերածելու: . . . Հրաշալի վեքաւօրօք:

Երբ բաժանման ժամն հնչեց, երբ շոգեխաւն առաջին անգամ սուլեց, Մաննիկ՝ որ պարտաւոր էր իր մօր հետ քաղաք դառնալ, յանկարծ տիկին Փարոսեանի առջեւ ծնրադրեց եւ փարելով անոր շրջագգեստին, գոչեց:

— Օ՛հ, տիկին, շնորհ, եթէ ես ծանր բեռ մ'եմ ձեր վրայ՝ վիզէս չուան մը անցուցէք, կապեցէք զայն շոգեխաւի դեկին, թողէք զիս ծովին մէջ որպէսզի չբաժնուիմ ձեռնէ . . .

Լացաւ կիներ, լացաւ տոռաքներ ու երկուքը մէկէն զրկեցին Մաննիկը, Սիրման կը հեծկլտար, այժմ կը մնար մօր արտօնութիւնը: Երբ անիկ, որ վերջին անգամ մ'ալ զրկելէ ետեւ իր շաւակը նաւակ իջաւ:

Թէ ի՞նչ եղաւ Փարոսեան ընտանիքի կեանքը Եգիպտոսի մէջ, ի՞նչ դէպքեր եւ արկածներ ունեցաւ, թէ Մաննիկ ինչպէ՞ս կրցաւ զիւցազնուէրի դեր կատարել այդ կեանքի մէջ, — թերեւս օր մը պատմեմ այս բոլորը վիպական ընդարձակ յօդոսածով մը՝ որու յառաջարանն է ներկայ հատուածը:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԳԱՆՍԽՈՒԲԸ

«Ի՛նչ որ ուզես ինձմէ կ'երկնում տալ հիմայ»
Հերովդիայ դրստեր ըսաւ Հերովդէս,
Երբ եւ ձարտար շարժումներով ոգեհմայ
Կը կաքաւէր կոշտէքին մէջ փրփրադէ:

Նենգամիտ Մօր քելպրոշքեամբ վերահաս,
«Ըսկոշտեղի մը մէջ դրոշած ինամով
Յովհաննէսի՝ գլոշիւր կուզեմ որ ինձ տաս»
Գոչեց աղջիկն իր ամբարիշտ քերանով:

Տարտամօրէն տըրտմեցաւ սիրտն Հերովդի
Կապէնքին վէս յոխորտական խընդրանքէն,
Այլ երդումին ըստիպման տակ լեպելտի
Հրաման ըրաւ որ Մարգարէն խողխողէն:

Եւ իր կեղտոտ շրթունքներէն կրանիդեայ
Բիրտ հրամանին արտաբերումն այն գիշեր,
Բորբ խայտա՛քով ողողեց սիրտն Հերովդիայ՝
Որ մոռացքէն ապշած ոչի՛նչ կը յիշէր:

Պիղծ խորհուրդի մ'իրագործմամբ վատշուէր
Կայրատօնի մեղկ հեշտոքեանց բովքին մէջ,
Յոփ կեանքերու կըրձիւմն այդպէս փըշրուէր
Հեղց տըմփիքին տալով անոնց՝ հոշը մ'անշէջ:

Ու տապարին շէշտ հարուածին տակ խսկոյն
Մանշընչանար Մարգարէին վեհ հոգին,
Մաքերունի գէջ նըկուղին մէջ տըմոյն
Տարածելով մահու ըստուներն ահագին . . . :

ՏԵՐՏԵՐԻՆ ՀԱՐՍԸ

(ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՊԱՏԿԵՐ)

Ե

Տարի մ'անցաւ այն օրէն երբ Տ. Կարապետին բըշակը բոլորովին քար ու քանդ, իր ծխնիներուն վրայ ամրափակ, կը մնար մօխրացած սերունդի մը տխուր վիճակ, երբ վերջին բնակիչներն ալ, մայր ու զաւակ, թողուցին հեռացան գէպի ուրիշ գեղ մը:

Տարի՛ մը, բայց այդ տարուան մէջ ի՞նչ փոփոխութիւնս Ո՛ւր հին տունը, ո՛ւր հիմակուանը: Հոռմերը՝ խորթ մայրը, խորթ մօր բոլոր նախապաշարումին պէս երեւցաւ այդ օտար ձածքին տակ, իր զաւակն ալ հեա՛ր՝ բոլ մը, եղին շակոճը: Խնդիրն սո՛ն էր որ Տանու-տէրին ո՛չ մէկ զաւակը հաճութիւնն ունէր հօրը ամուսնութեան, ու մարդը գաղտուկ, ծածկաբար գացեր կնիկ մը բերեր էր տունը: առաջին օրէն իսկ ցուրտ ու կծու անտարբերութիւն մը, յայտնի ա-տելութիւն մը դիմաւորեց Հոռմերն ու իր զաւակը: առաջին օրէն իսկ Տանուտէր թորոսին այդ ամուսնացած, զաւակներու հայր աը-ղաքը չուզեցին ո՛չ իրենց մայր ըստած կնկան չխտակ երեսը նայիլ, ոչ ալ անունը տալ, իբր թէ եօթն օտար մը, մուրացկան կնիկ մ'ըլ-լար եկողը՝ որ իրենց հացը կուտէր աներեսութեամբ, կամ շատ շատ, բանուոր մը՝ աժանագին ու կարեւորութենէ զուրկ, անարժան ո՛չ մէկ յարգանքի: Բնականաբար այս զգացումներով լեցուն էրկայ կնիկներն ալ ճշմարիտ հարսի մը գլուխը չպիտի ծռէին իր առջեւ: հարսնե՛ր որ ատենէ մ'ի վեր տանը մեծը, ինքնագլուխ ու անկախ տանտիկին՝ հիմա կըստիպուէին օտար գեղի մ'աւելցուքին հեղի-նակութեանը համակերպիլ: Ասոնց համար չէ՞ր որ թորոսը իր գե-ղին մէջ չէր կըցեր դտեր փնտռածը:

Հոռմերը անգարմանելի սխալի մը քաւութեան բոլոր պատաս-խանատուութիւնը վագց արգէն՝ այդ տալիքին տակ լուսցուցած ա-ռաջին առաւօտուն իսկ: Սակայն, ի՞նչ կուգար ձեռքէն, եղածը եղած էր: Վստա՛հ իր համակերպող հողիին վերջնական յաղթանա-կին, վստահ իր դիւրահաղորդ սրտին տիրապետութեան, կը մխի-թարէր ինքզինք՝ խորհելով թէ առաջին զայրոյթները հետզհետէ պիտի ցածնան ու անոնց պիտի յաջորդէ եթէ ոչ որդիական զօրով մը, գէթ համակրանք մը, արդահատանք մը գէպի զինք: Այսպէս, մտածու.մը չեղտած գէպի այդ հեռուոր ժամանակը, աշխատեցաւ մէկ աչքը կոյր, մէկ ականջը խուլ ընել, չի լսելու համար ինչ որ կ'ըսէին իր հետեւէն իրե՛ն համար: չի տեսնալ ձեւացուց հարսնե-

րուն քֆքֆութեքը ետեւն ի վեր, աս ու ան անկիւնը, ախոռը կոմերը կթած ատեն՝ իրեն հոմար լսած բանբառանքներն ու հեգնանքները:

Այդ ժամանակը յապաղեցաւ սակայն՝ անօրոշ կերպով, անպայման, ու տրամադրութիւնները ո՛չ միայն չի փոխուեցան, այլ ընդհակառակը աւելի բիրտ, վերաւորիչ հանգամանք մ'աւելին: Տանուտէ՛րը, ինք ալ իր կարգին ուրիշ մտրդ մը, որ սողոցը շուքէն կը դողար, որ սողու մը չափ դիւրահաւան ու անխելք էր եւ որ աւելին՝ փափկասիրտ չնորհքէ զուրկ ճշմարիտ գեղացի մը, կարծես չէր տեսնար կամ արդէն տեսնալ չէր ուզեր ինչ որ կ'անցնէր կը դառնար իր չորս կողմը, ո՛ր էին իր խոստովները, իր սլարծանքը, իր առջի օրուան ըսածն ու թողածը:

— Փի՛ճը, շան լակոտը, կըսէին օրը քսան անգամ որբն համար, ու ինք օր մը չէր դառնար անոնց երեսին կտոր մը թուք նետելու:

Ու Հոռմերը՝ վերջապէս տկարացած իր գորովէն, բաժնուած էր հպարտութենէն, ըսելու համար էրկանը որ քիչ մը յարգել տայ զինքը այդ տանը մէջ, մարդու գիրքի մը մէջ դնէ. է՛ն, մատ մը լակոտին խօսքովը հացերնիս հարամ մի՛ ըներ, ըներ էր թորոսը սըրտնեղ:

Բայց յիշակարճ, օտարի մը բոցնին մէջ մօլորող իյնող հաւձագի մը ճակատադիւրն էր այդ որբն ճակատադիւրը տան մը մէջ՝ ուր իր հազնելիքն ուտած խմածը, նստած անդն ու պառկած անկողինն անգամ խօսքի ու խնդիրի, ատելութեան առիթ կուտար: Առաջին օրերուն՝ խնդ մայրը՝ համակերպեր էր իր զաւկին վիճակուած բուրդը զրկալից կացութեանը, խուսափելու համար անհաճոյ անհամաձայնութիւններէ, ձգելով զայն անխնամ, վրան գլուխը կտրկտաններով ծածկուած, պառկեցնելով զայն խշտիկ մը չափ ողորմելի անկողնի մը մէջ:

Բայց բոլոր իր զոհողութիւնը, մայրական բոլոր այս անխօս տուայտանքը բաւարար չէին եղած քիչ մը դուրս, քիչ մը բարեացակամութիւն ստեղծելու դէպի անմեղ, անչափահաս որբ մը՝ որուն համար միայն կարգուեր էր, որուն համար բերեր էր այս սեւ ձիւնը գլխուն: Տղան կը տփգունէր, կանխաճառ վշտակրութեան մը նշանները կային դէմքին վրայ, հեռուն նստած, մանկական ցաւազին նայուածքով մը կը հետեւէր իր հասակակից ընկերներուն խաղին ու զուարճութեանց, անհամարձակ մասնակցելու անոնց. մոծերուն արհամարհանքը փոխանցուած էր նաեւ պզտիկներուն, որոնք ո՛ր եւ է անհամաձայնութեան մը պարագային՝ կը քաշէին իր մազերը, կը ծեծէին, կը կստմթէին զինքը, իր զրկուած մանուկի, իր որբի լքուած խորունկ համոզումը արդէն մեռացուցեր էր իր մէջ ամէն համարձակութիւն ու զուարթութիւն: Մայրն իսկ լեցուած սրտի մաղձով մը, հողիի ժանգոտ դառնութեամբ՝ երեւութապէս անտեսել կը թուէր զաւակը, վերաւոր իր վշտութեան մէջ Գիշեր-

ները միայն երկա՛ր երկա՛ր կուլար առանձին, խածնելով իր հեծ-
կլտուքները՝ որպէս զի չաբթնայ քովը ի վեր պասկող մարդը, երբ
անիկա արգէն խորունկ քունի մէջ կը խորդար, կը խրկա՛ր . . . :

Ձ

Գինին առատ է մեր գեղերուն մէջ ու գեղացիք այդ օրը ամէն-
քըն ալ գինով էին, որովհետեւ կաղանդի օրն էր, դաւաթ մը այս
մառանէն, փարչ մը այս տանտիկինին կարասէն ու ահա ամէնուն
ալ աչքերը կասկարմիր, գետինը նայած ատեն հոգն ալ գինի կը
տեսնային, ճերմակ ձիւնն ալ. ժամկոչն անգամ այդ օրը քիչ կը
մնար լեզուն խածնէր, այնքան թանձրացեր էր ու բերնին մէջ
հազիւ կը դառնար:

Դուրսը ցուրտ էր, փութ ու ձմեռ. երդիքները ամէնքն ալ կը
ծխային, յետին աղքատին թոնիրէն ալ բարակ ծուխ մը կը ծառա-
նար:

Այդ օրը բացառապէս սրտնեղ ու մահուան չափ տխուր էր Հոռ-
մերը: Տանուտէրին բոլոր տղաքն ալ գինով էին իրենց հօրը հետ ու
կարծես աւելի գէշ արամաղրուած դէպի իրենց խորթ մայրը:

Սակայն կաղանդ էր ու տանը դամբուր, փնիկն անգամ իրենց
լակամանին մէջ կտոր մ'աւելի ուտելի՛ք, տաք ապուրի պէս բան
մ'ունէին եւ գոհ էին: Տանուտէր թորոսին ընտանիքը լիութեան
մէջ էր, գոհութի՛ւն Բարերարին, մեծէն պղտիկը իրենց չափով, ի-
րենց հասակին համաձայն խնդալու, ուրախանալու պատճառ մ'ուն-
նէին, մինակ ո՛րքն էր՝ որուն երեսը նայող մը չէր եղեր. ոտիցները
չատուց ծակեր էին, ոտքը գրեթէ ձիւնին ու սառին վրայ կը կո-
խէր, ոտքէն մինչեւ գլուխը հագածները ամէնքն ալ հնամաշ, ծակ-
ծկած, մէկ թեկ հաղար կարկտան:

Հոռմերը այս օրը զգաց թէ ա՛լ անկարելի էր հանդուրժել անձ-
նասէր գայլերու այս օրջին մէջ, թէ իր զաւակին թշուառութիւնը
իւր դատապարտութիւնն էր. կերած հացը պոկը կը կպէր, կը խեղ-
դէր գինքը: Սրտին մէջ լեռնացած վիշտը յանկարծ փլաւ իր տեղը,
տարտղնուեցաւ իր բոլոր անձին մէջ ու կատաղութեամբ համակեց
գինքը:

Չափեց վերէն վար իր համբերութիւնը ու ինքզինքը նուաստա-
ցած, իր մայրական խիղճը սորոակ ու անքաւելի գտաւ:

— Ձեր հացը ձեզի ըլլայ, ըսաւ դառնօրէն, կերկերուն ձայնով
մը՝ Տանուտէրին ու սողոցը երեսին, մա՛րդ մ'անօթի չէ մեռեր, ա՛լ
հերիք եղաւ քաշանքս, ա՛լ չեմ դիմանար՝ երբ զաւակս շան ձագի
մը գինն անգամ չունի ձեր աչքին . . . :

— Է՛, ուզածդ ի՛նչ է, Տէրարբո՛ւն հարսը, պոռաց Տանուտէրին
մեծ տղան, ետիդ կարմիր խնձոր ճամբո՞ղ կար . . . :

— Շա՛տ աղէկ, ես վրո՛ւմ, շա՛տ ապրիս. եկած տեղս սեղը չի

քշեց ու ելած օճախիս քարերը տառա չեն քակուեր . . . :

— Լեզուտ քըզի քաշէ՛, քա՛ծ, դոնջեց Տանուտէրը գինով, փի-
ճիդ համար իմ հացս արե՞ւնը տի թաթխեմ, ես գիտեմ քու փորուտ
ցաւը . . . :

Աղմուկը մեծցաւ, ամէն գլուխէ ձայն մը կ'ելլար, բոլոր գլուխ-
ներն ալ գայրացիո՛ւ գէպի այդ խեղճ կնիկը շիտկուէր էին, որ
խորթ մայրն էր, դէպի այդ անլեզու, երկչոտ ու ապշահար մանկի-
կը՝ որ որքն էր ցաւին բոյնը, հարսները իրենց լաջակներուն տա-
կէն բաներ մը կը չչնկային, Տանուտէրին աղաքը կը հայհոյէին, կը
նախատէին, գինովութեան ու բարկութեան կարմիր նայուածքը
ցցած դէպի օտար մայրն ու աղանս

Գծոխք էր այդ տունը, բռնեց Հոռմերը իր դաւկին ձեռքէն ու
դուրս ելաւ: Հայհոյութիւնները կը գոռգոռային ետեւէն, աւելի
բարձրալեզու ու մեծաժխոր կը դառնային. մէկը չէր խորհեր թէ
ո՞ւր կերթար այս մութին այդ կնիկը: Տանուտէրը՝ գինովութեան
իր մառախուղին մէջէն գուցէ իրերը շրջուած կը տեսներ ու խըռ-
պոտ ձայնը ձգած՝ կը ճչէր:

— Հեղ մ'ըլ եկե՛ր աս եղիկը ոտք կոխես, ճուռներդ կը կոտրտեմ
. . . ֆե՛շի . . . փի՛նը . . . շան լակոտը՝ . . . :

Բայց այս ցուրտ ու սառնաղին գիշերուան մէջ ո՞ւր կերթային
մայր ու դաւակ, հեծկլտանքով ու արցունքով խեղդուած, դաւակը՝
բոպիկ, լառած ոտքերով՝ երբ ձիւնը կը փչէր իրենց երեսին ու հո-
վը կը խարազանէր: Գեղը, մի՛ւսը, շատ հեռու էր այս ուշ ատենը
ու յետոյ ո՞ր ծափն տակ շքաւորուելու կ'երթային . . . :

Եւ սակայն կաղանդի գիշերն էր:

Ռ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՓՐՈՆԻԿ

Վարժարանները. — Ատանայի ծանօթ Աբգարեան վարժարանը,
հակառակ իր համբաւին եւ քանի մը տարիներ յատաջ իր ունեցած
բարեկարգ եւ կանոնաւոր վիճակին, այսօր անկիրպարան, լքեալ եւ
ունեցած ըստ բաւականին ճոխ պիւսճեհին բոլորովին հակընդդէմ ու
ներհակ կացութիւն մը ունի, արդիւնք վարժարանը իրենց պաշտօնին
պահանջմանց համապատասխան ոչ թէ կարողութիւն այլ եռանդ
գործունէութիւն եւ բարեացակամութիւն չունեցող անհատներէ
կազմուած Հոգաբարձութեան (կարծեմ Ուսումն. կորհուրդ ալ կը
կ'ըսուի) մը հոգածութեան եւ խնամքին յանձնուած ըլլալուն եւ
ձեռնհաս ու տիպար Տեսչի մը իսպառ չղջութեան: Ատանայի եր-
կու եկեղեցիները՝ ի վաղուց միացուցած են մէկ թաղ, կորհուրդի

հսկողութեամբ իրենց մատակարարութիւնը եւ թաղային գործերն, Արգարեան նախակրթարանէն զատ Առաջնորդարանի շուրջ կը գըտնուին Տարրական նախակրթարանը եւ Մանկապարտէզն, իսկ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ կը գտնուի Աղջկանց Աշխէնեան վարժարանը, որոնց մատակարարութիւնը թաղ. Խորհրդոյ հսկողութեամբ եւ Հոգաբարձութեան ձեռքով կը հոգացուի ընդհանրապէս եկեղեցեաց եկամուտներէն եւ սովորական հասոյթներէն եւ մի քիչ ալ աշակերտաց թոշակներէն որոնց հաւաքիչներն ալ . . . զմարդդարար իբր գործադիր ուսուցիչներ են: Ընդհ. պիւս-ճեմ գրեթէ մօտաւորապէս 8 - 900 լիւրայի կը հասնի որ Ատանայի նման կեդրոնի մը համար կարելոր գումար մը ըսել է. սակայն այսքան դրամական զոհողութեան փոխարէն արդէ՞նք, ի՞նչ կը յուսաք. — Եթէ ըլլայ իւրաքանչիւր շրջանին լրման մի քանի ջըջանաւարտ, որոնք մայրենի լեզուն իսկ առանց սխալի չեն կրնար խօսիլ եւ պարզ նախադասութիւն մը առանց ուղղաւորական սխալի կարող չեն գրել, թող գործի մը եւ կամ ասպարէզի մը յատուկ եւ անհրաժեշտ ո եւ է բան գրել եւ շարադրել գիտնալն: Տ. Զրագեան պատուաւոր ձեւակերպութիւններով ⁽¹⁾ տեսչի պաշտօնին հրաւիրուեցաւ անցեալ տարեշրջանին՝ այն ալ 140-150 ոսկիի նման եւ Ատանայի համար առաջին եւ վերջին եւ անհաւանական կարելոր գումարով մը՝ ութամսեայ պաշտօնավարութեան փոխարէն: Արգարեան նախակրթարանն եւ միւս կրթական յարկերն ակնկալուածին համեմատ չօգտուեցան անոր պաշտօնավարութենէն եւ ինքնագոյ ինքնաշնորհաբաններն Միամիտներ եղան ըսող թէ՝ Ուսումն. Խորհուրդը առանց խղճահարութեան, ստորադաս կրթական պաշտօնէից թոշակէն զեղչելով՝ յաներաւ ինչոյսմ գրամը, այսպիսի անհասկնալի եւ ազդու պաշտպանութեամբ մը այդ պաշտօնին կոչուող անձին՝ Տեսչին արուիլը բարոյական դատ մըն է Ուսումն. Խորհուրդին յետ այնու ամէն ինչ լուրջ կերպով մտածելով ապա գործադրուելուն . . . :

Մէկ վարժարանի երկու տնօրէն. — Ներկայ տարեշրջանին Հոգաբարձութիւնը ասելորդ սեպեցով Տեսուչ ունենալը որոշեց ո եւ ե տեղի Տնօրէն քերեց չսաչ եւ կարելի եղածին չափ տեղական տարրերով բաւականանալ. (մենք ստորագծեցինք այս տողերը առնելով Սուրհանդակ օրաթերթի 1720 թիւին մէջի վ. Գ.ի ստորագրութեամբ տպուած յօդուածէն՝ որ յիշեալն ալ դատաստու մ'է եւ Տեսուչ բերել չի տրուելէն իր մասնաւոր շահը ունի) այս տարի Արգարեան Ա. բաժանման Տնօրէն կարգեց Այնթապ Գօլէճի շրջանաւարտներէն Յ. Սմիկեանը եւ Բ. բաժանման Տնօրէն Տ. Պետրոս-

(1) Ս. կաթողիկոսին Երեցեան Եպիսկէն քանիցս կարող հնօրէն մը ուզելուն վրայ՝ յիշեալը Զրագեանը կարողագոյնը ներկայացնելով զրկած է:

եանը, որ Արգարեանի նախկին չրջանաւարտներէն եւ զարգացեալ է թէեւ, սակայն այդ պաշտօնին համապատասխանող արժանիքը չունին երկուքն ալ, քանի որ պահանջման լիովին չեն կրնար բաւականանալ, մասնաւանդ մէկ վարժարանի երկու Տնօրէն. ի՞նչ հասութիւն է այս . . . :

Թեմերը. — Թեմերէն Մէրսին իբր վաճառականական քաղաք՝ իր ժողովրդեան մէջ ունենալով բանգէտ եւ ուսման յարգը գնահատող վաճառականներ, թէ վարչական եւ թէ կրթական տեսակէտերով բարեկարգ վիճակ մը ունի, սակայն Տարսոնի հասարակութեան գործերն միշտ խառնաշփոթ են, հոն Քահանայի եւ Թաղականի վէճանալակաս են: Փայաս (Չոկմէրչիմէնի իր արուարձաններով) Քահանայական դասը թէեւ քաղկար, անպարտաճանաչ եւ չօշաքաղ է, սակայն կրթական գործը 4-5 տարիներէ ի վեր շնորհիւ երիտասարդ տարրերէ կաղմուած կրթական մասնախումբի ջանքերուն, տեղական կարելիութեան սահմանին մէջ բարեկարգ վիճակ մը ունի: Ա. Մաւուլիդ Առանայի նախկին Գործակալ-Թղթակիցը՝ Տիար Յ. Տէր-Պօղոսեանի իբր Տնօրէն-Դաստիարակ պաշտօնավարին օգտակար եղած է տեղւոյն վարժարանին: Սակայն Տարսոնի Գոլէճին չրջանաւարտներէն եւ բողոքականամիտ պարոն մը՝ որ տեղւոյն մէկ վարժարանին Ա. դասատուն է, իր պատուելիական խօսելակերպովը եւ գաղափար ու համոզումներովը, որոնց հետեւելնին կը հրաւիրէ աշակերտաց եւ ոմանց, գայթակղութեան եւ դժգոհութեան պատճառ եղած է: Կը զարմանանք եւ չինք կարող ըմբռնել թէ Առաջնորդարանը ինչո՞ւ կը յանձնարարէ այդպիսիները իբր յարմար ընտրելի Միթէ Միսիօնարներու ծրագրին համաձայն գաղափարներով տոգորուած այդ կարգի բարոյախօս ու կուրօրէն կրօնամոլութեան ծառայողները, կ'արժէ՞ որ առհմիկ աւանդութիւններով եւ եկեղեցասիրութեամբ տոգորուն ժողովրդեան մը զաւկներուն դաստիարակ կարգուելով ամբողջ մատաղ սերունդ մը թունաւորեն եւ գայթակղութեան տեղի տան:

Կը թողունք այս կէտը մտածել որու որ անկն է:

ՇԱՀՆԱՋԱՐ

Էքիզլէր Ընտանիքը եւ բոլոր Ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամեն անոնց որոնք Թէ գրաւոր եւ Թէ բերանացի իրենց վշտակցութիւնները յայտնեցին ողբացեալ Տ. Յակոբ Էփիզդէի մահուան առթիւ:

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Ծայրագոյն Արեւելքի բանակի հրամանատար Զօրավար Քուրտ-բաթքին ի վաղուց անտի թարմ զօրք, օգնութիւն, ուղղամթեր, պարէն եւ պաշար կ'ուզէր եւ ասոնց ամենն ալ ստանալէ յետոյ չուրջ երեք տմիսներէ ի վեր կը վարսնէր յարձակողականի սկսելու: Զարոնցիք կ'ամրանային Ռուսական բանակէն հազիւ հինգ հար-իւր մէթրո հեռուն գիրքեր բռնելով եւ իրենց պաշտպանութեան առաջին, երկրորդ եւ երրորդ գիծերը շօրացնելու հար երկար փոսեր, խրամներ կը փորէին, ինչ որ կ'ընէին Ռուսերն ալ իրենց մասին:

Արդի պատերազմները, ճակատամարտները հին պատերազմներու դիցազնական երեւոյթը, Հոմերոսի կամ Ֆիրաէվուքի գրչին արժանի այդ անարկու պատկերները, ձիարշաւները, նիզակ կամ նետ ի ձեռին դիցազնական անեղ յարձակումները չեն ներկայացներ եւ նկարելի բան մը չունին: Այսօրուսն պատերազմները ընդհանրապէս գիտական, այսինքն հաշուական, մեքենական եւ քիմիական են:

Արդի սպայակոյաներու ուղղագէտները նախ իրենց բանակին պաշտպանողականին եւ յետոյ յարձակողականին յարմար տեղերը կը փնտսեն եւ ընդհանրապէս բարձր եւ ժայռոտ տեղեր եւ կիրճեր: Ռազմագիտական մարմինն սպաներու եւ ենթասպաներու ուղղութեան տակ փոսեր, խրամներ կը փորուին, ուր կը զետեղուին զին-ուորները, որոնց երեսներն անպամ չեն տեսնուիր: Հողակոյտով կամ հողով լեցուն կողովներ եւ պարկեր իրարու վրայ գեղեցիկ յարմարագոյն տեղերը եւ միշտ յարձակող թշնամին խաչածեւ երկու կրակի մէջ ձգելու աստիճան հեռաւորութեամբ առժամեայ ամրոցներ կը շինուին, ուր կը դրուին թնդանօթները եւ ուր կ'ուժովնայ թշն-դանօթաձիկ զօրքը:

Քիւսաւոր հրամանատարը բլուրի մը կատարը կամ բարձր սպառաժի մը վրայ կը կենայ ժայռէ մը կամ քարէ եւ հողէ բաղկացեալ կոյտէ մը կը պատսպարուի, թշնամուոյն ուռմբերէն կամ գնդակներէն ըստ կարելոյն գերծ մնալու համար, իր քովը ունենալով ուղղ-մագէտ սպաներ: Զողանշաններով, երբեմն ալ անթեղ հեռագրով իր հրամանները կուտայ կրակը սկսելու կամ դադարեցնելու, յարձակե-լու կամ պաշտպանողական գիրք մը բռնելու, այս ինչ կամ այն ինչ կողմէն շարժումներ եւ գործողութիւններ կատարելու համար:

Միայն հեծեալզօրքը թէեւ այս տեսակ փոսերու, խրամներու կամ ամրոցներու ետեւը կը պահպանուի, բայց սակայն նախադարձակ ըլլալու բացառիկ պէտքին մէջ գանուելուն՝ յառաջնութեան ըլ-լալու կը պարտաւորի եւ շատ անգամներ ետ կը քաշուի թշնամուոյն թնդանօթաձգութեան կամ հրացանաձգութեան սաստկութենէն:

Շատ քիչ անգամներ պատերազմը յետին ծայր սաստկանալով երկուսոցիկ կը մերձենան եւ այն ատեն սուինով եւ սուրով կը մաքառին ճակատ առ ճակատ:

Եւ այս ճակատամարտներու մէջ երեւակայութեան ազդող պատ-կեր մը զուր ուրիշ կը տեսնուի: Փոսերուն, խրամներուն մէջէն հրացաններու կանոնաւոր կրակը կը ցատէ ասոնց մեծ ուղմուկի, պարզ կոնչիւնով մը, թշնամուոյն վրայ տեղացնելով կարկուտի պէս գնդակներ եւ մերթ ընդ մերթ կը լսուի հրետանիներու որոտընդոտ բողբոլառ պայթումը ուռմբ մը ձգելու համար թշնամուոյն ամրոցնե-րու վրայ կամ բանակին մէջտեղը, ուր երբեմն կը պայթի հարիւրաւոր զոհեր ընելով:

Զօրավար Քուրբաթքին գիտէր որ թշնամին ամբսներէ ի վեր կը պատրաստուէր այս կերպով եւ ինքն ալ կը պատրաստուէր ըսպասելով որ թշնամւոյն կրկին ոյժը ունենայ, բայց ռազմագիտական եւ ոչ աւելի քաղաքական պատճառներով հարկադրուեցաւ այս անգամ յարձակողականի սկսելու: Իր աջակողմեան բանակը, Մուքտէնի մօտ Հան—Հոյ գետը անցնելով (Ը. Ե.) Յունւար 25ի ձիւնի բուռն փոթորիկին եւ սառնամանեաց հակառակ՝ Ճաբոնցւոց վրայ յարձակելով Քալլաթոզա եւ Քէքէուժայի գիւղերը գրաւեց թշնամւոյն ձեռքէն եւ գնաց վերջապէս Սանտէբու մեծ գիւղին վրայ յարձակելու: Բայց վերջապէս Ճաբոնցիք յաղթեցին Սանտէբուէ ետ մղելով Ռուսերը որոնք Յունւար 21ին դարձեալ Հուն Հոյի միւս եղերքը ետ քաշուեցան, ինչպէս ասոնց մանրամասնութիւնները հրատարակուեցան օրաթերթերու մէջ:

Մեր ստացած տեղեկութեանց նայելով այս վեցը օրուան ճակատամարտներու մէջ Ռուսերուն կորուստները չուրջ տասներեք հազար սպաննեալներէ եւ վիրաւորեալներէ կը բաղկանան իսկ Ճաբոնցիներունը չուրջ եօթը հազար է:

Զօր. Սախարովի այն լուրը թէ Ռուսք պարտաւորեցան պարպել Սանտէբուն եւ պատերազմին այդ անյաջող ելքը դարձեալ մեծ յուզմունք եւ իրարանցում կը պատճառեն Բեզերսպուրկի եւ Ռուսիոյ գլխաւոր քաղաքներու մէջ, բայց հաշտութիւնը այնչափ մօտալուտ չերեւիր քանի որ ընդհակառակն մեծ ճակատամարտ մը անխուսափելի է եղեր, նովոյե Վրեմեայի Մուքաէնէ ստացած հեռագրին նայելով, ճակատամարտ մը որու պիտի մասնակցէ անշուշտ երկու կողմէն մէկ միլիօն զօրք 2500 թնդանօթով:

Սպասուած ահագին ճակատամարտը եթէ տեղի ունենայ երկու կողմին այժմըր սպասելէ զատ կարելի է ցոյց տայ ասկէ վերջը պատերազմի անհամար վնասները եւ զոուչացնէ ազգերը իրենց վէճերը զինու. զօրութեամբ լուծելու կործանիչ միջոցէն:

Ֆրանսայի մէջ Մ. Բուվիէյի կազմած դահլիճին նպաստաւոր հովմը կը փչէ. Մ. Բուվիէ 27 Յունւար ուրբաթ օրուան Երեսփոխանական ժողովոյ նիստին մէջ գեղեցիկ ճառով մը վստահութեան խնդրը բացաւ. եւ 373 քուէով ժողովը հաստատեց իր վստահութիւնը անոր ծրագրին որով նորնախարարութիւնը հասցիւթի վրայ տուրքը, եկեղեցիներու եւ Պատութեան բաժանումը, գործաւորներու եւ գիւղացիներու հանգստեան թոշակի սնտուկներու խնդիրները լուծել կը խոստանայ: Ըսել է որ Մ. Բուվիէ կազմած դահլիճը ժողովի անդամներուն ստուար մեծամասնութիւնը չանցաւ եւ ապացոյց մը տուաւ իւր կենսականութեան:

Զարմանալի է միայն որ նպաստաւոր քուէ տուող 373 երեսփոխաններէ 108ը աջակողմեաններու այսինքն պահպանողականներու կը պատկանին եւ զժուարին է ըսել տաոնց համար թէ ինչո՞ւ իրենց քուէները յատկացուցին ի նպաստ այդ ծրագրին, եւ թէ անկեղծօրէն կ'հաւանքն նախարարութեան ծրագրին, թէ մտադիր են այդ կերպով նախարարութեան վրայ ազդել, որպէս զի ապագային մէջ ղէպի աջակողմեանները հակելու ստիպուի: 198 երեսփոխաններէն, որոնք հակառակ քուէ տուին կամ չէզոք մնացին՝ 154ը ըստ մեծի մասին պարզ ընկերվարական կամ արմատականներ են եւ ամենն ալ նախարարութեան ֆերմ կողմնակիցներ: Երբ Մ. Բուվիէ եւ իւր ընկերները այդ ծրագիրը խղճի մտօք եւ լիովին գործադրեն՝ այն ատեն 154 երեսփոխաններն ալ պիտի ստիպուին իրենց քուէն:

ին պատտ պաշտօնէից տալու եւ պիտի մնայ Մ. Բուլէի ղէմ բոլորովին աննշան փոքրամասնութիւն մը:

Հունգարնոյ մէջ գործերը գոնացուցիչ կերպարանք չեն տուներ: Մ. Թիսզա որ նախարարութեան նախագահն է կ'կածէր որ Երեսփոխանական Ժողովին կայս. հրամանաւ լուծուածովը նոր ընտրութիւններ կատարուած ատեն՝ իր կուսակիցները մեծամասնութիւն պիտի չա՛նին Ժողովին մէջ: Իւր հակառակորդը Մ. Ֆրանսուա Գոսուլթ բացարձակ պայքար մը կ'մղէր իր ղէմ եւ ալգային կուսակցութեան պետ Կոմս Արոնսի եւ Մ. Թիսզայէ անջատուող կուսակցութեան պետ Կոմս Անտրասի միացան Մ. Ֆրանսուա Գոսուլթի հետ եւ դահլիճին հակառակ: Իրաց այս վիճակին մէջ Ժողովին լուծումը անխուսափելի էր:

Յունվար 4ին երբ Կայսր-Թագաւորը Հունգարական երկու ժողովներու անդամները ընդունեց Պուտաբեսթի արքայական պալատին մէջ իւր պաշտօնական ճառով 24 Հոկտ. 1901ին սկսող երեսփոխանական շրջանին լրացումը հաղորդեց, դիտեցին որ վաղեմի սովորութեան հակառակ Աւստ. գեղին եւ սեւ Կայս. զրօշը այդ արարողութեան միջոցին արքայական դղեակին վրայ չէր պարզուած եւ թէ արտասահման ճառէն վերջը երաժշական խումբը Աւստրիական քայլերգին տեղ Հունգարական քայլերգը ածեց: Այս կերպով Կայսր-Թագաւորը ուղեց ցոյց տալ թէ ո՛ր աստիճան համակիր էր Հունգարական աղգ. զղացման:

Ընտրողական պայքարը բուռն եղաւ եւ տեղ տեղ կոխներու եւ մինչեւ անգամ քանի մը քաղաքացիներու մահուան պատճառ տուաւ: Դժբաղդաբար ընտրութեանց հետեւութիւնը Կոմս Թիսզայի նպատաւոր չէ: Ինքը թէեւ իր հակառակորդին 28 քուէներու առաւելութեամբ երեսփոխան ընտրուեցաւ, բայց ընտրութեանց արդիւնքը իւր կուսակիցներուն քիչ տեղ յատկացուց եւ հակառակորդ կուսակցութիւնը յաղթող հանդիսացաւ եւ այսօր մեծամասնութիւնը կը նակի Ֆրանսուա Գոսուլթի, Կոմս Արոնսի, Կոմս Անտրասի եւ Պարոն Պանֆիի կողմը եւ ճիշտ այդ պատճառաւ Կոմս Թիսզա երեսնամեայ գերակշիւթիւնը կորսնցնելով՝ պիտի հարկադրուի իւր հրաժարականը տալու գուցէ Երեսփ. Ժողովի գումարումէն առաջ:

Հաւանական է որ Կայսր-Թագաւորը Հունգարական նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը կոմս Անտրասի յանձնէ, բայց ինչ որ ըլլայ նոր դահլիճին ծրագիրը Հունգարիայի բոլորովին Աւստրիայէ անջատուելով անանձնանալու խնդիրը իրագործելի չթուիլը ըստ որում Հուգարիոյ Աւստրիոյ հետ միութիւնէն՝ զլիւսւորաբար օգտուողը Հունգարիան է եւ Կայսր-Թագաւորին կեանքը երկու պետութեանց արտաքին գործոց եւ ներքին քանի մը հիմնական կարգադրութեանց մասին համերաշխ ընթացքին զլիսւոր գրաւականն է:

ԿԷՈՐԿ. ՊՈՒՊԼԻ

ԼՐԱՎԱՂ

ԱՍՏԻՆՈՒԹԻՒՆՔ

* Անցեալ երկուշաբթի 17 Յունվար շքեղ հանդիսութեամբ կատարուեցաւ ամուսնութիւնը Տիար Ստեփան Աւետիքեանի՝ Օր. Մամբիւտ Ճ Էլմասեանի հետ՝ Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին մէջ որ համակ

լուսագործուած էր և հարսնեւորներու ու հանդիսականներու խումբն բազմութեամբ լեցուած պատկի արարողութիւնը կատարեց Ս. Առաջնորդը շրջապատեալ Արժ. Եղիշէ Վարդ էն և քահանայից զատէն: Պսակի արարողութենէն յետոյ հարսն ու

փետան և երկու կողման հրաւիրեալները առքերով գացին ՅՅԷԼ Զիւք ուր նորապսակ լաւոյին կողմէ պարտատեղ տրուած էր 70 հոգիի համար փառաւոր և ճոխ սեղան մը. հրաւիրեալներու մէջ կ'ընտրուէին քաղաքիս Ամբրիկեան Վսեմ Զիւպատոս Մ. Լէյն և իր կինը Զիւպատոսարանի պաշտօնէութեան հետ, Բարձր. Գուստաւի փետան Վսեմ Ֆայիք փաշա և ուրիշ աւանաւոր անձնաւորութիւններ սեղանը շատ զուարթ և ոգևորեալ եղաւ և հետզհետէ հարսին ու փետին ու անոնց պարագաներուն կենացը բաժակահառեր արտասանեցին Մ. Լէյն, Վսեմ Ֆայիք փաշա և Տիարք Գ. Տիլպէր և Յ. Ալիփար և արտագոյ բարեմաղթութիւններ բրին նորապսակ լաւոյին երջանիկ կենակցութեան համար: Արտայայտուած բարեմաղթութիւններուն պատասխանեցին փետան և հարսը իրենց շնորհակալութիւնները յայտնելով ճառախօսներուն: Սեղանը վերջ գտաւ կէս զիշերին որմէ յետոյ սկսաւ պարը որ տեսց մինչև ժամը 3՝ կէս զիշերէն ետք և հրաւիրեալները զոհ և ուրախ մեկնեցան հրաժեշտ առնելով ամուսնացեալ զոյգէն: Խմբագրութիւնս իր շնորհաւորութիւնները կ'ընկալէ նորապսակ Տէր և Տիկին Ս. Աւետիքեանի և Աւետիքեան ու Էլմասեան ընտանեաց և անոնց պարագայից:

✱ Զորքըջարթի, 19 Յունւար, կէսօրէն յետոյ ժամը 2ին Վարպետեանց բնակարանը՝ ընտանեկան պարզ շրջանակի մը մէջ տեղի ունեցաւ Տիար Զարեհ Մերկերեանի պատկազրութիւնը Յր. Խոզա Վարպետեանի հետ, նախագահութեամբ Ս. Առաջնորդ Զօր, կնքահայրութեամբ Խոսրով Էֆ. Երիքմի և երկու կողման ազգականներու ու մտերիմներու ներկայութեամբ Պատէկն յետոյ ժամը 4ին նորապսակ զոյգը և ներկայ ազգականները կառքերով քարափ իջան և նուակներով գացին Խոիվիլի շոգենաւ ուր յուղարկ գացողը հարս ու փետին կողմէ ժամու մը չափ հիւրասիրութիւն և շաքարեայ բաժակներով երջանութիւն ու բարի ճամբորդութիւն մաղծել յետոյ հրաժեշտ առին Տէր և Տիկին Զ. Մերկերեան շաքարի մը չափ Գահիրէ մնալէ յետոյ իրենց ընտանեաց մօտ: պիտի ուղևորին ղէպ: Պաշտատ: Մեր անկեղծ խնդակցութիւններու հետ մեր զերմագին շնորհաւորութիւնները կ'մատուցանենք շնորհալի Տիկին Բ. Զ. Մերկերեանի և մեր զերագնի բարեկամ Տիար Զարեհ Մերկերեանի և Մերկերեան և Վարպետեան ընտանեաց և երկու կողման ազգականաց:

✱ Առաջնիկայ թիւով պիտի հրատարակենք մեր ազնիւ բարեկամ և աշխատակից Մեսրոպ Էֆ. Նուպարեանի մէկ շահեկան Բժշկական ասուլիսը՝ այժ-

մէութիւն ունեցող խնդրոյ մը առթիւ:

✱ Նոյնպէս մեր յաջորդ թիւին մէջ պիտի երևի Նապարթ Էֆ. Զ. Ներսէս հանր յողումներ շարունակութիւնը:

ՄԱՀԱԳՈՅԻ

✱ Անցեալ թիւով արձանագրած էինք մեր քաղաքակից Տիար Յակոբ Էրիզլէրի յանկարծական մահն Յունւար 27ին ի Բօր-Սայտի, անուշա մեր բնօրէններն եթէ ոչ ուրախութեամբ գոնէ հպարտութեամբ պիտի կարգան ողբացեալ երիտասարդին նկատմամբ արտայայտուած յորդանքն օտար հասարակութեանց կողմէ. որոց անկեղծ արձագանգ կ'ըլլայ հոն հրատարակեող Թերթերէն մինչ Եթովիյն ջառով մը լսեցինք Տ. Յակոբ Էրիզլէրի մահը՝ Արկղափայ Բօր-Սայտի և Սուէզ Ամուխի բնկերութեան: Հանգուցեալը 42 տարեկան էր և ժամանակէ մը ի վեր սրտի հիւսնաղութեամբ կ'առաւազէր: Տ. Էրիզլէրի մահուան զոյժ ճազիւ տարածուած, բոլոր Բօր-Սայտի շոգենաւային բնկերութիւններն իրենց զրօշակներն ի նշան սգոյ կէսպարզեցին ճառ սիրուած և յարգուած իւր մեծերէն և պաշտօնակիցներէն, ամբողջ գաղութախումբան մէջ բազմաթիւ էին իւր բարեկամներն որով իր տարածած մահը առանց բացառութեան մեծ ցաւ կ'պատճառէր: Յուղարկաւորութեան հանդէպին՝ որ այսօր կատարուեցաւ համագային նուագախումբը, առանց երաժշտական գործիքներու, և երկու ձիւտոր պահովներու տաղանդողութեամբ յուղարկաւորաց ծափորին զուլար կ'գտնէր: Սուրբ կ'կրկին հանգուցեալն երկու ազգականներն ապա կ'հետեւէ Տ. Ժօրժ Խոյ՝ Տնօրէն Բ. Ա. Էլի՝ յաւակապէս Դանիրէէ եկած Վեր. Սժրան, Տ. Տ. Ա. Գամէրօն՝ Անգլիական հրապատու Պրօտայէն հրապատու Ամբիրկայի, բոլոր Տնօրէններն շոգենաւային բնկերութեանց և Դամատուներու, Բ. Ա. Էլի բոլոր պաշտօնէութիւնը: Հանգուցեալի բոլոր ազգականաց կ'յայտնենք մեր անկեղծ վշտակցութիւնները: Նոյնպէս կը խնդրուի մեզմէ հրատարակել հետեւեալը. — Պատիւ ունիւ յայտնել ձեզ, որ Տիար Յ. Էրիզլէրի յանկարծական մահուան առթիւ, որ Բօր-Սայտի եւրոպական ամբողջ գաղութախումբին սուգի մէջ կ'զնէ, պարանանգեալն զոր մեր բնկերութիւնը պիտի սարքէր այս երեկոյ, տեղի չպիտի ունենայ Նախագահ Ա. Նուպարեան Սյա տողերէն վերջ Ա. Մամուլի բան չմար աւելցնել եթէ ոչ կրկին անգամ յայտնել իւր վշտակցութիւններն Տիարք Մարգար Գրիգոր, Կարապետ. Զարեհ Էրիզլէրի, ինչպէս նաև Տիկինաց Գ. Արապեանի և Ն. Սիմոնեանի, Թր. Ս. Էրիզլէրի և պարագայից:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Նկատելով որ Կ. Պօլսոյ մէջ Արեւելեան Մամուլ զօրկ է ընդհանուր ներկայացուցիչ և թղթակից մ'ունենալէ, մեր խնդրանաց վրայ այս անգամ այլպաշտօնը ստանձնելու յօժարեցաւ Տիար ԼԵՒՈՆ ՄԵՍՐՈՊ (33, 34 Պէյլիք Եջնի խան), որու փափաքեցանք նաև յանձնել ընդհանուր Գործակալութեան պաշտօնը, զոր զժբաղդաբար իր զբաղմանց պատճառաւ՝ ստիպուեցաւ մերժելու։ Բայց և այնպէս թերթիս բաժանորդացը իլ փափաքողը կրնան գարձեալ զիմել յիշեալին որ մեզի պիտի իմացընէ ներկայացողներու հասցէներն, ինչպէս նաև պիտի հաղորդէ այն ամեն տեղեկութիւններն՝ որոնք առնչութիւն մ'ունին թերթիս հետ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

35 Դ. ՏԱՐԻ

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնը բացարձակապէս ԿԱՆԽԻԿ է։ Երբէք նկատողութեան չպիտի առնուին՝ առանց բաժանորդագրի ներփակման՝ եղած դիմումները։ Բաժնեգիրն կրնան զրկուիլ Մանտարոսով, փ գրով և կամ Թղթատան բուլով 20 հատ 1 զրուշնոց բուլը 20 զրուշի հաշուով։ Կորսուած Թերթեր վերստանալ փափաքող պէտք է որ վճարեն անոնց գինը։ Հասցէի փոփոխութեան պարագային անհրաժեշտ է երկու զրուշ զրկել։ Չհրատարակուած յօդուածք ետ չեն տրուիր, եւ առանց բացառութեան անպատասխանի կ'մնայ այս առիւն խնդրուած ո եւ է բացառութիւն։ Կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ չափաւոր գիներով։

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնն է՝

Թուրքիոյ հաւաստարեկան 50 Վեցամեակայ 30 դրուշ

Արսասահնանի » » 12 փրանկ

Ռուսաստանի » » 5 ռուպլի

ՀԱՏԸ 40 Փարս

Ուղղակի բաժանորդագրուիլ փափաքողը պէտք է զիմեն խմբագրութեան՝ Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومی — از مير

آر. وليان مامول، غرضه سی صاحب امتیاز و مدیر مسئولی

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԽՄԲԱԳՐԻ - ՏՆՕՐԵՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Շաբաթաթերթի

Իզմիր

M. MAMOURIAN FILS

RÉDACTEUR-PROPRIÉTAIRE

de la Revue Hebdomadaire

« ARÉVELIAN MAMOUL

Smyrne

“ԷՔԼԵՐ” ի մօտ պիտի գտնէք.

ԱՆՁՐԵՐԱՆՈՅՆԵՐ՝ Ամեն տեսակ

ՇԻՔ և գեղեցիկ Բարիզեան նորադոյն նորա-
ձեւութեան համեմատ:

ՏՈԿՈՒՆ Բառին նշխարական
իմաստով:

ԱԺԱՆ Մրցակիցները յաւա-
հատեցնելու ատիճան:

Հաստատութիւնս Կարգի տիպով ստացած է Հա-

և ԱՐԱՋԻՆ ԱՐԱՋԻՆ միակցէ Սրուեստահանդէսէն.
Կարգի տիպով և ՈՍԿԻ Մէտալ Աթէնքի

1903 ի Սրուեստահանդէսէն.

“ BLOSSOM ”

Մուշմպաներու (MASKINTOSH) այս հանրածանօթ մարդան ոմ
այնքան գնահատուած է իբր ճաշակաւոր, զիմացկուն ու անթափանցելի
կը գտնուի մեր մօտ:

“ CANDEE ” ԼԱՍՍԹԻՔՆԵՐԸ

բերել տուած ենք այս տարի, որ Ամերիկեան ամենէն հանրածանօթ
ու հանուած մարդան է:

Ճամբորդական Պայուսակներու, Պրանքէթներու, Գաւազաններու,
ունի ճոխ զանազանութիւն, միշտ ԱԺԱՆ, միշտ ՍԻՐՈՒՆ, միշտ ՆՈՐ:

Գաւառացիներուն՝

ԷՔԼԵՐԻ հասցէն

ՅԱԿՈՒ ՊՕՍՏԱՆՃԵԱՆ

Շիշեմիլիէր փողոց ԻԶՄԻՐ